

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 153 stemmer.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om skibsregistrering.

(Lovforslag nr. 37. Fremsat 28/1 75. Første behandling 26/2 75. Anden behandling 4/3 75).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 151 stemmer.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om folkeskolen [af Tove Nielsen m. fl.].

(Lovforslag nr. 70. Fremsat 21/2 75.)

Lovforslaget sattes til forhandling.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er her aftalt en taletid på 10 minutter for partiernes ordførere.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Det er tredje gang, folketinget har et forslag til ny folkeskolelov til første behandling. Man plejer jo at sige alle gode gange tre og underforstår dermed, at så må det være tilstrækkeligt.

Jeg vil gerne begynde med at udtale håbet om, at denne tredje fremsættelse også må blive den sidste, med andre ord at det må være muligt for folketinget nu at be-

handle denne sag færdig, inden samlingen slutter. Det er bydende nødvendigt, at der nu skabes klarhed om det fremtidige lovgrundlag for folkeskolen. Siden maj 1969 har folkeskolen svævet i uvished om, hvor det bar hen, og det er derfor nødvendigt, at der her i salen kan opnås bred enighed om dette grundlag.

Regeringen vil medvirke aktivt og konstruktivt i dette samarbejde. Det er et udtryk for denne samarbejdsvilje, når regeringen har afstået fra at fremsætte sit eget lovforslag og dermed har accepteret, at venstres lovforslag danner udgangspunkt for forhandlingerne. Vi måtte erkende, at det kun ville have sinket sagen yderligere, dersom vi havde udarbejdet et alternativt forslag til det forslag, som allerede forelå færdigt til fremsættelse i forrige samling, da venstregeringen trådte tilbage. Vi kommer altså heller ikke på et senere tidspunkt med et nyt udspil.

Så meget mere magtpåliggende er det imidlertid for mig at fremhæve her, på hvilke punkter regeringens opfattelse adskiller sig fra venstres, og hvor vi følgelig vil fremsætte vore ændringsforslag under udvalgsbehandlingen.

Det gælder angivelsen af skolens formål i § 2, det gælder strukturen på 8. og 9. klassetrin efter forslagens § 8, og det gælder omfanget af karaktergivning efter forslagens § 12.

Først vedrørende skolens formål. I venstres forslag er formålsbestemmelsen blevet kortere end i det tidligere fremsatte socialdemokratiske lovforslag og dermed efter min mening langt fattigere, som det må være tilfældet, når man udelader følgende formulering:

„Folkeskolen må i hele sit arbejde søge at skabe sådanne muligheder for oplevelse og selvvirksomhed, at eleven kan øge sin lyst til at lære, udfolde sin fantasi, opøve sin evne til selvstændig vurdering og stillingtagen og udvikle sig i tillid til sig selv og fællesskabets muligheder.“

Et indhold, der svarer hertil, bør ikke savnes i formålsbestemmelsen for folkeskolen.

For det andet strukturen på 8.-9. klassetrin. Af venstres forslag, § 8, fremgår det, at den generelle skolestruktur er tænkt præget af en niveaudeling i fagene regning/matema-

[Undervisningsministeren.]

tik, engelsk og tysk fra 8. klassetrin og til lige i fysik/kemi fra 9. klassetrin. Nu kan man jo have forskellige meninger om, hvad en udelt skole er. For mig er det ganske enkelt en skole, hvor der ikke finder nogen deling sted på grundlag af den enkelte elevs evner og standpunkt.

Kan dette mål ikke nås gennem en øjeblikkelig ændring, må det kunne nås gennem en udvikling. Men en sådan udvikling blokeres ganske af den struktur, der er lagt op til i venstres forslag. Ganske vist er det muligt for stedlige skolevæsener eller for den enkelte skole at gennemføre samlæsninger i de forannævnte fag, men kun med hjemmel i forslagetets forsøgsparagraf. Når vi tænker på den udvikling, folkeskolen har gennemgået i retning af udelt skole, først 1960ernes praktiske ophævelse af delingen på 6. og 7. klassetrin og derefter 1970ernes mange samlæsningsordninger i faget dansk og i orienteringsfagene på 8.-10. klassetrin, forekommer det mindre rimeligt at forestille sig, at en fortsat udvikling i retning af udelt skole skal have sit grundlag alene i en forsøgsbestemmelse. Her er rammerne for snævre. Der må i en ny folkeskolelov være muligheder, der er mere imødekommende over for en udvikling, der er båret af stedlige ønsker og stedligt initiativ.

For det tredje omfanget af karaktergivning. Det er klart, at en skole, der opererer med afgangsprøver, også må have et karaktersystem af en eller anden art. Men det forekommer mig ikke at være nogen rimelig konsekvens, at et sådant system nødvendigvis skal anvendes i alle fag fra og med 7. klassetrin. En lovbestemmelse, der udtrykkelig forlanger anvendelse af karakterer, må kunne begrænse dette krav til at gælde prøvfagene på de klassetrin, der afsluttes med statskontrolleret prøve. En videre anvendelse end her skitseret må i hvert fald kunne lægges ud til stedlig beslutning.

Ud over de 3 punkter, som jeg her har nævnt, og som vi finder meget afgørende, er der enkelte andre bestemmelser i forslaget, som vi ønsker nøjere drøftet og uddybet.

Der er for det første bestemmelsen i § 6, stk. 2, om indførelse af den såkaldte „klassens time“ på alle klassetrin i folkeskolen. Tanken herom kan jeg tiltræde. Det er meningen, at en del af klasselærerfunktionerne

skal henlægges til denne time, hvorved danskundervisningen indirekte vil få en tidsmæssig styrkelse. Hermed er vi inde i den standende debat om danskundervisningens forringede vilkår. Lad mig straks sige, at jeg er enig i, at der nu må gøres noget for at rette op på det forhold, at danskundervisningens samlede timetal i løbet af de sidste 5-6 år er blevet reduceret med ca. 25 pct. Denne forringelse er sket dels som følge af overgangen til 5 dages ugen, dels som følge af krav om besparelser og nedskæringer. Det er åbenbart for mig, at forslaget om en særlig „klassens time“ ikke er tilstrækkeligt til at sikre faget dansk et rimelig stort timetal under hensyn til dette fags betydning som basisfag for de øvrige skolefag. Det vil være nødvendigt yderligere at styrke faget i den vejledende normaltimesteplan, navnlig på de yngste klassetrin, således at der tillægges disse klasser flere dansktimer end i dag, også ud over den „klassens time“, der kan betragtes som en aflastning for dansklæreren.

Vanskeligheden består i, at denne forbedring skal finde sted inden for de bestående ressourcers rammer. Det kan komme til at gå ud over andre fag, som vi også gerne vil fremme. Der er her tale om en prioriteringsopgave, som det ifølge lovforslagets § 4, stk. 5, er ministerens ansvar at løse, men som jeg ikke desto mindre gerne ser at folketingsudvalget medvirker til.

Der er dernæst forslaget § 9, stk. 3, om skolens formidling af tilbud om arbejde i virksomheder og institutioner inden for det lokale område. Det forekommer mig noget uklart, hvad meningen er med denne bestemmelse, og bemærkningerne, som er holdt i meget generelle vendinger, giver ikke megen vejledning. Der tales blødt om bestræbelserne for at etablere et nærmere praktisk samarbejde mellem skolen og arbejdslivet i bred forstand, men der er intet sagt om, på hvilken måde og efter hvilke retningslinjer et sådant samarbejde skal kunne fungere. Det må vi have drøftet nærmere i udvalget og nå frem til en konkretisering.

Endelig vil jeg gerne i tilslutning til lovforslagets § 10 om børnehaveklasser rejse hele spørgsmålet om skolens rolle over for børnene i alderen omkring skolegangens påbegyndelse, altså ikke blot de 6-årige,

[Undervisningsministeren.]

som udgør børnehaveklassernes sædvanlige klientel, men også de alderstrin, der ligger umiddelbart før og efter. Det er for mig et stort og væsentligt spørgsmål, om vi med den firkantede måde, hvorpå vi har delt børnene op i forskellige aldersklasser og i forskellige institutioner for de samme aldersklasser, i virkeligheden byder børnene tilfredsstillende udviklingsmuligheder. Det forekommer mig, at vi har forsømt i lovgivningen at skabe tilstrækkelige muligheder for et naturligt samvirke mellem hjem, børnehaver, skoler, dagplejeordninger og fritidsvirksomhed med henblik på at sikre børnene de bedst mulige betingelser for en harmonisk vækstperiode i 5-8 års alderen.

Jeg har derfor i sinde at nedsætte et udvalg af sagkyndige, der kan overveje disse spørgsmål ud fra et helhedssyn på børnenes udvikling, og jeg vil lægge megen vægt på, at der ikke med vedtagelsen af det nu foreliggende lovforslag skabes hindringer for en fornuftig løsning på dette område.

Lad mig slutte med at gentage, at regeringen er indstillet på et konstruktivt samarbejde omkring denne sag, og at vi vil yde al tænkelig støtte til det kommende arbejde i undervisningsudvalget, således at lovforslaget kan blive vedtaget inden sommerferien.

Erling Olsen (S):

Folkeskolen er vokset fra folkeskoleloven. Derfor skylder vi den en ny lov, og den gæld må vi betale i denne samling. Det kan vi også.

Vi har drøftet folkeskolereform nu i to tidligere samlinger. Vi har været rundt på møder i landet. Vi har indhentet udtalelser fra højre og venstre. Vi har modtaget deputationer, og vi har læst og skrevet så meget om denne sag, at det i hvert fald ikke er vores skyld, at der er arbejdsløshed i de grafiske fag.

I den tid, jeg har været i undervisningsudvalget, er det lykkedes mig at oparbejde samme genkendelsens glæde, hver gang jeg

ser en repræsentant fra Danmarks Lærerforening, som den, jeg havde i sin tid i skat-teudvalget, når jeg så repræsentanterne fra tobaksindustrien, bryggerierne og Forenede Danske Motorejere, og hvis jeg blev vækket midt om natten, så ville jeg formentlig kunne stå op på ét ben og aflevere den i øvrigt meget sympatiske og velformulerede tale, som formanden for Danmarks Lærerforening må formodes at holde, næste gang han kommer med en deputation til udvalget.

Jeg tror, andre medlemmer af udvalget har det ligesådan. Derfor er det ikke længere nye principdebatter og nye undersøgelser, der er brug for. Nu er det tidspunkt kommet, hvor vi må bøje os imod hinanden og hugge knuderne over. Vi har vist flaget i mit parti, og vi flager til morgen i „Synspunkt“ i dagbladet Aktuelt. Ingen kan være i tvivl om vores principielle holdning, men vi erkender vort ansvar for at nå til en bred løsning om denne sag, og vi anerkender, at der med venstres forslag er rakt os en hånd. Det er sket ved at bygge i det væsentlige på elementer fra hr. Heinesens forslag, og den rakte hånd tager vi imod.

På en række ganske væsentlige punkter er der dog så store forskelle på venstres principielle opfattelse og vores, at vi må bede forslagsstillerne om at komme os i møde. Jeg skal nøjes med at henvise til, hvad undervisningsministeren sagde om formålsparagraffen, niveaudelingen, prøverne, danskundervisningen, 11. klasses problemer og problemerne for børnene i førskolealderen.

Navnlig dette med førskolealderen er, som undervisningsministeren bemærkede, noget, vi lægger meget vægt på. Jeg synes, det er meget vigtigt, at der ikke sættes et stakit op imellem det, der foregår før den egentlige skole, og det, der foregår sidenhen. Jeg synes, det vil være rimeligt, om man fik lagt lidt fastere rammer for et samarbejde imellem de lærere og pædagoger, der virker i førskolealderen og inden for skolens første år.

Jeg kunne egentlig også godt misunde

[Erling Olsen.]

svenskerne, fordi de i alle kommuner har et førskoletilbud til børn over 6 år og til alle socialt eller kulturelt handicappede børn over 4 år. Men det er indret mig bare om, at vi for resten ikke har nogen penge til denne folkeskolereform. Vi har heller ingen penge til andre reformer — vi har kort sagt ingen penge. Men det må ikke afholde os fra at reformere. Vi må gøre op med den forældede opfattelse, at reformer først og fremmest består i at øse penge ud af de offentlige kasser. Der er mange muligheder for at gøre meget både bedre, nemmere og mere menneskeligt, uden at det behøver at koste en øre, og det er den vej, regeringen vil gå såvel på dette som på en række andre områder. Når denne regerings historie skal skrives — det ske sent — så kan den skrives under overskriften: De gratis glæders glade givere.

Hvis vi vil, så kan vi, uden at det behøver at koste en øre, skabe en ny ramme for folkeskolen, så den uhindret kan fortsætte sin igangværende udvikling imod noget, der er bedre for både eleverne, lærerne, forældrene og samfundet, og en af mulighederne ligger i det foreliggende lovforslag med visse tilpasninger. Vi er parate til et hurtigt og meget målbevidst udvalgsarbejde.

Tove Nielsen (V):

Det er venstres håb, at vi nu er nået så langt frem, at vi inden sommerferien, inden udgangen af denne samling, kan få vedtaget en folkeskolelov. For os er det meget påkrævet, at vi nu gør dette stykke arbejde færdigt i folketinget, for vi har virkelig brugt megen tid på at diskutere en ændring af folkeskoleloven — først på baggrund af det socialdemokratiske udkast og senere lovforslag i december måned 1972. Der er blevet arbejdet meget med det i folketingets undervisningsudvalg, og vi har alle deltaget i mange møder og har hørt, hvad der rører sig ude i befolkningen, så for os må det i hvert fald være klart, at nu haster det endog meget med at få vedtaget en folkeskolelov.

Vi ved også godt, at der er sat utrolig mange ting i gang rundt omkring i skolerne i forventning om, at det bliver fulgt op af lovgivningen. Derfor påhviler der os i folketinget et meget stort ansvar. Jeg er overbevist om, at det vil kunne lade sig gøre, og

jeg er meget glad for, at også regeringen deler det synspunkt, at det er nu, vi må gøre folkeskoleloven færdig.

Det er klart, der kan være forskellige ting, vi ikke kan være enige om — det har der for øvrigt været hele tiden, og det er jo også det, der er årsagen til, at vi endnu ikke har fået vedtaget nogen folkeskolelov. Men det er stadig væk mit håb og også min tro, at det under udvalgsarbejdet vil lykkes os at finde frem til en formulering, som et bredt flertal i folketinget kan stå bag. Sådan må det nu engang være, når vi skal have vedtaget en folkeskolelov, og sådan har det jo også været, hvad angår skolelovgivningen i Danmark. Det giver jeg på venstres vegne vort tilsagn om at medvirke til i undervisningsudvalgets arbejde.

Det er rigtigt, at der i venstres lovforslag er forskellige ting, som er lig med det socialdemokratiske lovforslag, og det skal der heller ikke lægges skjul på, for der er jo adskillige punkter, vi netop har været enige om; men på de punkter, hvor der i vort lovforslag er sket en nyformulering, ja, det er netop på de punkter, hvor der ikke har været mulighed for indtil nu at finde noget flertal i folketinget, og det er også på de punkter, hvor venstre lige fra starten af har markeret sine specielle synspunkter. Jeg skal i det følgende kort gøre rede for, hvorfor vi mener, det er nødvendigt, at netop de nyformuleringer, vi har taget med ind i lovforslaget, også bliver gennemført. Naturligvis er vi villige til at diskutere, om der er andre måder at gøre det på.

I princippet er venstre enig i, at vi skal have den udelte skole. Man har jo ifølge § 21 i den nugældende skolelov mulighed for ved at søge om det rundt omkring på skolerne at køre den udelte skole igennem med undervisning i forskellige kurser fra 8. klassetrin og op i fagene engelsk, tysk, regning/matematik og kemi/fysik, og det har bredt sig rundt omkring i landet. På nuværende tidspunkt er det sådan, at 25 pct. af samtlige klasser på 8. klassetrin kører efter denne § 21, og vi mener i venstre, det er rigtigt, at vi går ind for den udelte skole. Vi mener ikke, det er rigtigt, at man fortsat deler eleverne op i forskellige afdelinger, men vi erkender, at i lige netop disse fire fag findes den største spredning, både hvad angår elevernes

[Tove Nielsen.]

interesser, evner og anlæg. Det må vi også tage hensyn til i vores lovgivning, og det er derfor, vi i modsætning til den første formulering fra socialdemokratiet, hvor man talte om sideløbende kurser, hvor emnevalget skulle være det samme i de to kurser, fra venstres side siger, at det er teori at tro på, at man kan arbejde med nøjagtig samme emner på to sideløbende kurser, og så kan man blot på det ene kursus gå mere i dybden og mere i bredden end på det andet.

Vi erkender, at det ikke er muligt for alle elever at nå frem til nøjagtig det samme resultat eller have nøjagtig den samme kompetence den dag, de forlader skolen, uanset om man har været på det ene eller det andet sideløbende kursus. Derfor er det, vi ud fra en realistisk forståelse af situationen foreslår kurser med forskelligt indhold. Det er klart, at så er kompetencen ikke nøjagtig den samme for eleverne, når de går ud af skolen. Vi må altså erkende, at vi kan ikke skabe ensartede mennesker ud af det, men det er en vigtig opgave for os i skolen at være med til at hjælpe alle elever så langt frem, som det overhovedet kan lade sig gøre. Ingen må naturligvis holdes tilbage, og her kommer den individuelle undervisning i allerhøjeste grad ind i billedet.

Hvad angår prøver og karakterer, har vi også hele tiden sagt, at vi mener, de må bevares, i modsætning til det, socialdemokratiet har formuleret i deres lovforslag. Det er ikke, fordi vi mener, at prøver er det eneste saliggørende, men vi mener, at det er en ret, eleverne må have, at kunne få dokumenteret i skolen, hvordan de har klaret sig i de forskellige fag. I det hele taget er det jo sådan, at uanset om man står i et arbejde i skolen eller man står i et eller andet arbejde uden for skolen, så vil vi mennesker nu engang gerne have at vide, hvordan vi klarer de forskellige ting, og hvor vi eventuelt skal sætte ind for at forbedre resultatet. Men prøverne skal forenkles og smidiggøres. Derfor vort forslag om, at man bløder op på det stive prøvesystem, på det stive eksamenssystem, så man kan stykke prøverne sammen. Derfor går forenklingen også ud på, at man efter 9. klasse tager fællesprøver, men deler det op med to forskellige prøver efter 10. skoleår.

Når vi mener, at det er nødvendigt med

karakterer fra 7. klasse af, så hænger det også sammen med, at vi foreslår en lempeligere mulighed for at få dispensation allerede efter 7. skoleår. Vi mener ikke, det er nok, at eleverne forlader skolen blot med en beskrivelse af, hvad de har arbejdet med. Det kan man jo bl. a. se på skolens undervisningsplan, eller man kan læse folkeskoleloven; dér står, hvad de skal arbejde med. En individuel bedømmelse af den enkelte elev mener vi må være nødvendig.

Jeg er meget glad for at høre, at undervisningsministeren også vil se på, hvordan man ud over det, vi har foreslået med „klassens time“, kan styrke faget dansk. Det vil venstre også meget gerne medvirke til i undervisningsudvalgsarbejdet at klare op, for det er meget, meget nødvendigt, at vi nu gør, hvad vi kan for at styrke dansk. Det er jo det grundelement, som er forudsætningen for, at man kan klare alle mulige andre fag. Derfor er det så nødvendigt, at vi nu klarer dette problem, for har man ikke kundskaberne i orden i faget dansk, så støder man øjeblikkelig på vanskeligheder på alle de andre områder.

Jeg vil imidlertid gerne føje én ting til, når vi taler om dansk, og det er, at man kan jo styrke dansk dels ved at tildele det flere timer og, som vi foreslår, ved at give en „klassens time“, men der er en anden ting, som for mig er fuldt ud lige så vigtig, og det er den holdning, som lærerne møder op med med hensyn til undervisningen i dansk. Her tror jeg alvorligt, at det er tiltrængt med en holdningsændring hos den gruppe af lærere, som mener, at det haster egentlig ikke så meget med at lære disse grundkundskaber i dansk, for det kommer nok efterhånden. Det gør det måske også hos nogle, men for nogle er det et handicap, om de bliver sat i stå for tidligt, fordi de ikke får lov til at arbejde med det, som de virkelig magter. Derfor tror jeg, at man i skolen i det hele taget — ikke blot i dansk, men i det hele taget — må have en holdningsændring ind, for nok skal eleverne trives, det skal de, men jeg har den opfattelse, og den deler vi i venstre, at eleverne trives kun i det øjeblik, de virkelig har noget at arbejde med, i det øjeblik de virkelig ved, at de lærer noget, som de kan bruge — også den dag, de forlader skolen.

Vi vil også gerne være med til at styrke

[Tove Nielsen.]

det praktiske element i skolen. Jeg vil gerne sige til undervisningsministeren, at det er rigtigt, det ikke er særlig præcist formuleret, hvordan man tænker sig samarbejdet mellem skolen og det omgivende samfund, men det hænger sammen med, at det kan vi ikke formulere fuldstændig præcist, fordi det samarbejde, man kan lave imellem ét skolevæsen og det omgivende samfund, naturligvis ikke behøver at være det samme, som man kan lave ved en naboskole og det omgivende samfund, der er dér. Det er noget, man må finde ud af lokalt, men kan det præciseres mere, er venstre fuldstændig indstillet på at medvirke til dette.

Med hensyn til formålsparagraffen, så er det rigtigt, at vi har kortet den af. Vi har hele tiden ment, at vi skal passe på, at formålsformuleringen ikke bliver for lang, ikke bliver for fyldig, så man kan lægge lidt af hvert i den. Vi foretrækker en præcis, en kort formulering.

For os har det været vigtigt at få med ind, at eleverne skal lære kundskaber i skolen. Det hænger også sammen med det, jeg bl. a. sagde om dansk.

Vi har også ønsket at få med ind, at eleverne skal lære et medansvar. I det øjeblik man har medbestemmelse, må der naturligvis også følge et medansvar, og det må eleverne lære lige fra starten af. Lærer man ikke det i skolen, så bliver det en barsk og en bitter virkelighed, man træder ud i, når man forlader skolen, for da er det nødvendigt, at man kan påtage sig et medansvar.

Jeg har skitseret nogle af de punkter, som for os har været væsentlige at få præciseret, og som vi mener i allerhøjeste grad vil være med til at klare den situation, vi står i, løse op for de problemer, som det er så afgørende at få løst op for.

Vi er indstillet på at gøre alt, hvad vi kan i undervisningsudvalget, for at vi kan få vedtaget dette lovforslag inden udgangen af samlingen, så en ny folkeskolelov kan træde i kraft pr. 1. august 1976. Det er det, som vi alle ønsker, alle vi, der på den ene eller den anden måde har med folkeskolen at gøre. Det er det, eleverne trænger til, det er det, forældrene ønsker, og det er det, som lærerne i allerhøjeste grad også ønsker. Derfor er det nu, vi må tage det ansvar meget, meget alvorligt og gøre, hvad vi kan for at

mødes om den løsning, som vi kan blive enige om er det, der tjener den danske folkeskole bedst.

Halvgaard (FP):

Man har gennem flere år set frem til en ny folkeskolelov. Socialdemokratiet er fremkommet med et forslag, som er trukket tilbage, forlyder det, fordi man ikke mente, det kunne samle et flertal her i folketinget. Venstres skolelovsforslag så dagens lys umiddelbart efter udskrivelsen af valget i december 1974. Fremskridtspartiet fremkom ligeledes i efteråret med forslag til ny skolelov, som på afgørende måde giver forældrene og dermed skolenævnene større ansvar og beføjelser i modsætning til de to andre forslag.

På baggrund af disse tre forslag eller synspunkter, suppleret med synspunkter fra 7 eller 8 andre partier, skal der nu formuleres en ny folkeskolelov. Da det endvidere skal ske under hensyntagen til de økonomiske vilkår, er jeg noget bekymret for, at det kan blive en tvivlsom sammenkøbt ret, der hverken tilfredsstiller børn, forældre eller lærere.

Alle problemer vedrørende formålsparagraffen, fagrækken, timefordelingen, delt eller udelt skole, klassekvotienten, karaktergivning, eksamensordning osv., har været gennemdiskuteret og debatteret i pressen, i fagblade og på konferencer både lokalt og på landsbasis, uden at man er nået til enighed. Vi kan naturligvis aldrig blive enige, men så kan det heller ikke være rigtigt og retfærdigt, at den kompromisløsning, vi når til, skal trækkes ned over hovedet på samtlige skolevæsen her i Danmark. Jo mere vi kan sende ud til afgørelse i skolenævnene ved den enkelte skole, jo bedre, for hvem er nærmere til at træffe beslutninger af den art, som er indeholdt i lovforslaget, end forældrene. De, der er mest interesseret i, at der skabes så god en skole som muligt på lokalt plan, er børnenes forældre. Derfor er det også rimeligt, at forældrene og dermed skolenævnene får så stort et ansvar og så mange beføjelser som muligt.

Jeg føler det derfor som min vigtigste opgave i det udvalgsarbejde, som kommer i forbindelse med dette forslag, at henvise så mange bestemmelser som muligt til afgørelse i det lokale skolenævn.

Tiden tillader ikke en systematisk gen-

[Halvgaard.]

nemgang af lovforslaget, men jeg vil gerne komme med enkelte bemærkninger, bl. a. til kapitel 2, § 4. Jeg mener, det er et område, hvor der bør reduceres væsentligt. Bortset fra obligatoriske fag som dansk, regning og fremmedsprog må den enkelte skole i grundskolen frit kunne bestemme, hvilke fag der skal undervises i, også timestfordelingen og klassekvotienterne. Det kan naturligvis kun praktiseres, når hver skole selv administrerer sine tilskud. Det vil vi gerne støtte. Jeg kan også se, at man rundt omkring i kommunerne er begyndt at give den enkelte skole en bevillingsramme, og det er kun glædeligt at konstatere, at man har fundet frem til dette.

Ligeledes med hensyn til formålsparagrafens formulering. Vi har oplevet en debat her i folketinget om denne paragrafs formulering. Jeg kan ikke se andet, end at det kun kan blive en form for ordgyderi, som i praksis, i det daglige arbejde for den enkelte skole og lærer, ingen betydning har.

Det er naturligvis en selvfølge, at enhver skole er en arbejdsplads, hvor der skal bestilles noget ligesom på andre arbejdspladser, og det er lærerens opgave at bibringe eleverne kundskaber; det kan vi være enige med forslagsstillerne om er det væsentligste. Men det er naturligvis også væsentligt, at disse kundskaber gives under hensyntagen til den enkelte elevs evner og interesser, og ud fra disse synspunkter kan jeg ikke se andet, end at en deling er nødvendig, at en deling må opretholdes. Vi går ind for en deling efter 7. skoleår.

Det er nødvendigt at bibeholde den boglige linje og den praktiske linje, og jeg mener endda, at kravene skal skærpes i begge retninger. Der skal stilles krav til eleven i dag, og de må skærpes. Jeg mener også, at inden for den praktiske linje, de nuværende 8., 9. og 10.klasser, må der gives hjemmearbejde, og der må stilles langt større krav; det mener jeg er noget, forældrene er interesseret i. Jeg mener i det hele taget, at de kræfter, vi nu har med hensyn til at få en ny folkeskolelov igennem, i langt højere grad må tilgodese en virkelig undervisning af de ikke-bogligt begavede elever i 8., 9. og 10.klasserne, og for at styrke disse elevers selvdisciplin bør man stille flere krav, end man tidligere har gjort.

Undervisningstilbuddet har hele tiden været diskriminerende her. Eleverne er blevet forsømt, man har ikke formået at tilrettelægge en undervisning, der tog hensyn til disse elevers forudsætninger og interesser, og de dygtige lærere ved skolerne har også altid følt sig mere tiltrukket af at undervise de bogligt begavede i realafdelingen fremfor at undervise i 8., 9. og 10.klasserne. Det kan man naturligvis ikke bebrejde lærerne, men ansvaret herfor ligger efter min mening i hele læreruddannelsen, som har koncentreret sig om de boglige fag fremfor at uddanne lærere i de manuelle og mere praktisk betonedede fag.

Jeg mener, at det foreliggende forslag har mange gode sider, men det er desværre, synes jeg, et forsøg på at føre enhedsskolen ud i livet. Man tilstræber en skole, hvor eleverne er ligegyldige brikker i et system, hvor interesser, evner og andre forudsætninger ikke spiller en rolle, og det vil medføre stort set, at alle skal undervises i det samme, alle skal lære det samme, hvilket vil sige lige lidt.

I forslaget § 9 omtales, at skolen kan formidle tilbud om arbejde i virksomheder og institutioner inden for det lokale område. Her synes jeg der er noget meget positivt. Der må skabes respekt for håndens arbejde, og derfor er det nødvendigt med et samarbejde med erhvervslivet. Interessen for en håndværksmæssig uddannelse må styrkes, men desværre er det sådan, at mange håndværkere må sige nej til at modtage lærlinge, fordi det dels indebærer et stort ansvar, dels er udgiftkrævende. Det indebærer også andre problemer set på baggrund af den stagnation, erhvervene befinder sig i for øjeblikket.

Jeg vil derfor stille det spørgsmål, om man ikke, som situationen er, burde overveje, om en håndværksmester ved at oplære en lærling i stedet for at skulle betale burde have et tilskud svarende til det beløb, som det koster at have eleven gående i folkeskolens overbygning. Det er en misforståelse, hvis man tror, at undervisning og uddannelse kun kan ske i en skole på en skolebænk.

Med disse bemærkninger vil jeg slutte og kan udtale, at fremskridtspartiet vil medvirke til et positivt udvalgsarbejde.

Svend Haugaard (RV):

Det er rigtigt, som det er sagt, at den ny folkeskolelov har været længe undervejs, og lad mig da til indledning sige, at det nu er på tide, den bliver vedtaget.

Ændringen har sit udgangspunkt i 9-punktsprogrammet fra 1969 og deraf følgende forlængelse af undervisningspligten i 1972. Det er på tide, at vi får en langtidsløsning, så usikkerheden i skolen kan forsvinde og skolen få den arbejdsro, som den mest af alt har behov for.

Jeg tør love det radikale venstres medvirken til et hurtigt resultat.

Jeg synes, det er vældig fornuftigt, at venstregeringens forslag har lagt sig så nær på hr. Heinesens forslag, og at den nuværende regering er parat til at benytte venstres forslag som grundlag; det lover godt for et samarbejde. Hermed er også sikret, at det stort set bliver de principper, som nu har været drøftet og har haft god tid til at blive drøftet i befolkningen og i skolekredse, som bliver grundlaget for den behandling, der skal foregå i udvalget.

Med hensyn til formålsparagraffen er rammen nok mindre vigtig end det indhold, man skal fylde rammen ud med. Vi ser gerne en enkel og klar formulering uden en hel masse fyld, som alligevel ikke rigtig kan bære, og vi ser gerne, at ordet kundskaber indgår i stedet for ordet viden.

Vi er i øvrigt forhandlingsvillige med hensyn til den endelige udformning. Vi synes, at oplægget, som det ligger her, er værd at forhandle om.

Principielt er vi enige i den udelte skole, men det skal på den anden side også være en udfordring til alle; det gælder både dem, der har det lettest med de boglige evner, og i lige så høj grad dem, der klarer sig bedst med de praktiske. Der tales jo i disse tider en del om elitebørn og deres problemer, og det bør man nok gøre lidt stilfærdigt, men vi må naturligvis erkende, at der er forskel på evner, ikke blot, som nogen synes at mene, på økonomiske vilkår. Skolen bør kunne give den enkelte elev en udfordring, der svarer til dennes lyst og evner, og vel at mærke med ligeværdighed for boglige og praktiske evner.

Vi vil derfor gerne drøfte, hvordan vi kan tilgodese denne ligeværdighed for boglige og praktiske evner og gøre det i form af udvi-

dede kursustilbud. Vi skal herunder være meget forsigtige med, at vi ikke bliver tilbøjelige til at give skolen et for intellektuelt præg, men i høj grad tager hensyn til de praktiske evner, som mange af børnene har, der ikke altid har de boglige.

Skal det lykkes at opnå ligeværdighed mellem boglige og praktiske evner, er det afgørende, at der findes faglærere med tilstrækkelig faglig dygtighed, og med al respekt for seminarieuddannelsen er den ikke tilstrækkelig garanti for, at dette altid er tilfældet; vi hilser derfor med glæde, at forslaget åbner mulighed for, at lærere med anden uddannelse kan få lov til at undervise.

I samme forbindelse skal det siges, at det nok er på tide, at vi ser at finde ud af, hvor det 10. skoleår egentlig hører hjemme. Vi har ikke fået løst problemet: afgang-skole — overgang-erhvervsliv.

Jeg vil gerne understrege, at vi ikke skal være bange for at give en udfordring eller at kalde på den personlige indsats og det personlige ansvar. Det er nu engang sådan, at evner og karakter trænes også ved at blive brugt. Men det er også afgørende, at man ikke presser nogen i en retning, som evnerne ikke svarer til, men at eleverne derimod får en mulighed for at kunne hævde sig på de områder, hvor deres evner findes.

Det radikale venstre lægger stærk vægt på de alternative muligheder og peger her især på efterskolen, men også på muligheden for delvist eller helt erhvervsarbejde til udfyldelse af sidste års undervisningspligt. Det kan være meget afgørende for enkelte børn, at de får en chance for at skifte miljø. Det er afgørende for den enkelte elev og kan også være det for skolen.

Der kan måske være grund til at spørge i den forbindelse, om der er samarbejde nok mellem folkeskolen på den ene side og de andre alternative muligheder på den anden. Jeg tænker også her på forbindelsen til en livslang uddannelse.

Jeg vil også gerne lægge vægt på, at det er lysten, der driver værket. Hvis det ikke har været muligt at skabe lyst i de første 9 år, er der ingen værdi i, at man i den voksne alder søger at forlænge pligten; dermed være sagt, at vi afgjort ikke er tilhængere af nogen pligtforlængelse.

I spørgsmålet om karakterer eller afgangsbetegnelse kan man måske nok i hvert tilfælde i

[Svend Haugaard.]

teorien have en vis sympati for afgangsbrevet, men på den anden side er det vel sådan, at eleverne har krav på en eller anden form for måling af standpunkt, og får de det ikke igennem skolen, er der vel en risiko for, at erhvervene selv tager fat på adgangsprøver. Det er et spørgsmål, vi meget gerne vil drøfte i udvalget, men vi hælder altså til en rimelig standpunktsmåling, gerne med vægt på modenhedsprøve og med fuld liggeret for de praktiske evner.

Det kan være fristende især under indtrykket af problemerne i forbindelse med den udvidede undervisningspligt at komme med et meget stort fagtilbud. Jeg tror, man skal være meget forsigtig hermed. Dels hører det jo ikke til de gratis glæder, som hr. Erling Olsen omtalte, dels vil en for stor spredning meget let give risiko for forvirring og overfladiskhed. Det kan svække grundfagene, og det tåler de ikke. Specielt mener jeg, at dansk og regning absolut ikke tåler det, tværtimod har de behov for en styrkelse.

Derfor: pas på fagtrængslen. Lad en del af de foreslåede tvungne tilbud blive en frivillig mulighed, som man kan gennemføre efter beslutning, skole og skolenævn i forening.

Jeg vil gerne lægge et godt ord ind for idræt. Den er i de senere år blevet meget svækket både med hensyn til timetal og derigennem, at man ofte har en stor afstand til idrætshallen, og det betyder, at der bliver for lidt af timen til aktiv udfoldelse. Det er en helt nødvendig afveksling med idræt i forhold til den megen stillesiden i skolen. Det fremmer opmærksomheden i andre timer, og det har sundhedsmæssigt den største betydning. Jeg synes nok, man må sige, det er et trist syn at se mange unges slentrende og slappe holdning, så må vi bede om, at idrætten får en passende god plcering.

Der har været en tendens til, at man skulle lade idrætten eller en del af den gå over til fritidsundervisningen. Det mener jeg ikke er godt. Dels vil de mest trængende så ikke komme med, dels vil det være en urimelig konkurrence for idrætsforeningerne.

Lærertimeforbruget: må jeg lige pege på de små skolers problem, at de bliver tilgodeset, og så i øvrigt sige, at det klima, der kan

skabes i de mindre skoler, er en meget stor værdi, som vi ikke skal glemme. Holland har, så vidt jeg ved, et maksimum på 350-400 elever. Gid vi kunne komme så vidt med maksimum.

Lad mig sige til slut, at jeg har en meget stor respekt for den indsats, der udføres af folkeskolens lærere. Opgaven er meget krævende, og den er ikke blevet lettere ved pligtforlængelsen. Det er vigtigt, at der politisk gives fuld støtte til gode og rolige arbejdsforhold og til, at skolen kan virke i nær kontakt med og som en levende del af det øvrige samfund og med dette samfunds positive opbakning.

Hermed være givet løfte om en aktiv og hurtig medvirken fra radikal side til, at en ny folkeskolelov bliver en kendsgerning.

Gerda Møller (KF):

Den kritik, der generelt rettes mod folkeskolen i dag, er, at forældrene har svært ved at finde ud af, hvilken holdning skolen står for, og mener, at deres børn lærer for lidt i de elementære fag. Derfor ønsker de først og fremmest en skole, som de trygt kan sende deres børn i, og en skole, hvor der lægges vægt på de grundlæggende kundskaber. De ønsker en skole, hvor man respekterer, at det er forældrene, der har ansvaret for børnene, at det derfor ikke kan være skolen, der skal tage sig af børnenes opdragelse, men at læreren kan være forældrenes forlængede arm i undervisningen og være med til at værne om forældrenes ret.

Og så ønsker forældrene arbejdsro i folkeskolen. Ikke flere reformer end højst nødvendigt og fremfor alt ikke reformer, før forudsætningerne for en reform er til stede, for er de ikke det, udsætter man både lærere, forældre og elever hver eneste dag for et pres, der ikke gør skolen til et sted, hvor der er trygt og rart at være.

Også efter konservativ opfattelse må der være overensstemmelse imellem skolen og det samfund, den skal virke i. Derfor må det være forældrene, der bestemmer skolens holdning og indhold, forstået på den måde, at forældrene skal drages med ind i afgørelserne på den skole, hvor de har deres børn gående. Det giver en bedre forståelse af barnets situation og kan også forebygge mange misforståelser, til gavn for arbejdet i det daglige. Men samtidig må forældrene

[Gerda Møller.]

have en garanti for, at lige meget hvor i landet de bor, vil deres børn i den offentlige skole kunne få en undervisning på et rimeligt, ensartet kvalitetsniveau, nogenlunde ens arbejdsvilkår og bedømmelse af deres arbejde og vil ikke blive påvirket til en bestemt anskuelse eller holdning.

Derfor må det være folketetinget og undervisningsministeren, der styrer folkeskolen og fastsætter de generelle krav og en målsætning, der kort og klart fastslår, hvad der er skolens opgave. Det betyder ikke, at vi går ind for en ensretning af den danske folkeskole, men det giver en vis sikkerhed mod misbrug og garanti for indholdet, at ministeren kan gribe ind.

Da det først og fremmest er formålsparagraffen, der skal fastslå, hvad skolen skal rumme, finder vi det væsentligt også at præcisere vores synspunkter og kommentere udformningen i det foreliggende forslag.

Det konservative folkeparti har altid lagt vægt på, at skolens mål først og fremmest skal være at lære eleverne noget, og at undervisningen må være af så høj kvalitet som muligt. Børnene må i det daglige arbejde kunne skaffe sig viden og færdigheder og samtidig lære at arbejde sig frem til personlig standpunkttagen og selvstændighed.

Vi ønsker også, at der lægges større vægt på de elementære fag, og at især faget dansk igen kommer til at indtage førstestpladsen i folkeskolens undervisning. Dansk er grundlaget for tilegnelsen af andre kundskaber, og lærer børnene ikke dansk, kan de ikke senere i livet benytte sig af de mange uddannelses-tilbud, der står til deres rådighed.

Men det er også vigtigt at kunne læse, skrive og tale dansk for at kunne begå sig i samfundet og ikke være afskåret fra at kunne læse aviser med udbytte og deltage i almindelige samtaler og debatter.

Vi er således tilfreds med, at ordet kundskaber nu indgår i formålsparagraffen, og at faget dansk skal styrkes. Men jeg vil dog gerne stille ministeren det spørgsmål, om hun mener, det er tilstrækkeligt blot at indføre en egentlig klassens time, når vi ved, at mens den samlede undervisningstid siden 1960 er faldet med 18 pct., så er danskundervisningen i samme periode faldet med 41 pct. Kunne der f. eks. ikke stilles større krav til eleverne i de første klasser på dette

område og også stilles krav om en mere bevidst staveundervisning fremfor de mange andre spændende ting, man arbejder med af trivselsmæssige grunde? Man må jo ikke glemme, at det også er trivselsfremmende at kunne løse en opgave på tilfredsstillende måde, når kravene blot ikke overstiger éns evner, så jeg er helt enig med fru Tove Niensens bemærkninger om den ændrede holdning hos de trivselsglade lærere, eller jeg vil hellere sige de af lærerne, der er trivselsglade.

Vil det ikke også blive nødvendigt at se på fagets indhold, så danskundervisningen i de højere klasser ikke i for høj grad kommer til at dreje sig om tekstlæsning og triviallitteratur, om pornografi, noveller og romaner af den lettere genre på bekostning af det lodige stof som danske klassikere og verdenslitteraturens mesterværker?

Det er også mit parti meget magtpåliggende, at skolen ikke bliver ensidig og kun bevidst arbejder ud fra en enkelt opfattelse, men er alsidig i valg af emner og metoder. Vi finder ikke, at den nuværende formålsparagraf i sit indhold er tilstrækkelig til, at forældrene med den i hånden kan få ændret de forhold, de er utilfredse med. Derfor fremsatte vi i efteråret vort eget forslag om, at skolen ikke alene har en forpligtelse til at give sine elever nyttige kundskaber, fremme og udvikle deres anlæg og evner samt styrke deres karakter, men også en forpligtelse til at give sine elever en grundig orientering om samfundets demokratiske styreform og de principper, der ligger til grund herfor, og forberede eleverne til medindflydelse og personligt ansvar i samfundslivet, og endelig at indoktrinering af eleverne til en bestemt anskuelse eller holdning ikke er tilladt.

Vi tror heller ikke, at den nu foreslåede ordlyd om, at skolens undervisning og hele dagligliv må bygge på demokrati, åndsfrihed og tolerance, garanterer alsidighedskravet tilstrækkeligt, selv om vi ikke tvivler om, at hensigten med formuleringen er god nok. Efter vor mening er ordet tolerance et alt for svagt begreb. Det kan snarere opfattes som et udtryk for holdningsløshed og bestræbelse på ikke at skabe modsætninger: gøre alle tilfredse. Vi foretrækker vor egen udformning eller i hvert fald en stærkere udformning af paragraffen på dette punkt.

Efter det foreliggende forslag bliver folke-

[Gerda Møller.]

skolen en udelte skole, hvor eleverne i princippet holdes sammen i de oprindelige klasser igennem 8-10 skoleår, bortset alene fra de valgmuligheder, der knytter sig til de enkelte fag. Man afskaffer den afsluttende eksamen og indfører frivillige afgangsprøver i hvert enkelt fag.

Lad mig sige det straks: det konservative folkeparti kan ikke acceptere en skole, som ikke slutter med en måling af elevernes kundskaber. Prøverne, gerne på forskellige niveauer, bør afholdes af hensyn til eleverne, af hensyn til skolens funktion som en arbejdsplads og af hensyn til den arbejdsmotivation, der ligger i, at man skal stå til ansvar for sit virke. Vi vil også gerne være med til at overveje prøvernes antal, men at afskaffe den afsluttende eksamen uden at have noget bedre at sætte i stedet vender vi os imod. Vi er villige til også at se på prøveformen, så det sikres, at prøven tilrettelægges på en sådan måde, at enhver med rimelig tid og indsats kan klare den.

Den opbrydning af den bestående skolestruktur, som forslagsstillerne kalder indførelsen af den udelte skole også på de øverste klassetrin, finder vi ikke der er økonomiske forudsætninger for at gennemføre allerede nu. Der er ikke penge til de nødvendige planlægnings- og konferencetimer for lærerne eller den nødvendige vejledning og de tilstrækkelige støtteforanstaltninger for eleverne, og med de klassekvotienter, vi stadig væk må regne med, må det være indlysende for enhver, hvor svært det vil være for lærerne at give individuel undervisning til en klasse elever, der befinder sig på højst forskellige modenheds- og intelligensniveauer. Al erfaring siger os, at kan man ikke skaffe den nødvendige overensstemmelse mellem de pædagogiske mål og de midler, der stilles til rådighed, så giver det problemer, og dem har vi nok af i forvejen; hvorfor skal vi skaffe os flere?

Bestemmelsen om, at skolen nu skal formidle tilbud til eleverne fra 7. klasse og opetter om arbejde i virksomheder og institu-

tioner, uden at man i forvejen har sikret sig, hvorledes dette nærmere kan praktiseres, vil vi gerne se på i udvalget. Vi synes nok, man kan undre sig over, at man helt har opgivet at løse de skoletrætte elevers problemer inden for folkeskolen. Man erkender, at det er vanskeligt at motivere dem og besværligt at fastholde dem i undervisningen, men i stedet for at gøre noget ved det forsøger man at gøre det lovligt at blive væk fra undervisningen, tage erhvervsarbejde, eller man henviser disse elever til ungdomsskolen, om hvilken man oven i købet siger, at den i hvert fald har forsøgt at tilrettelægge en undervisning, som tager sit udgangspunkt i elevernes egne muligheder og interesser. Det burde være nærliggende for folkeskolen at tage denne opgave op, så det er på folkeskolens betingelser, undervisningspligten opfyldes.

Nu er dette jo en førstebehandling, og vi kan ikke komme ind på enkeltheder, men jeg vil gerne til slut have lov til at sige, at vi er meget tilfreds med den forbedring, der trods alt ligger for faget historie ved, at det gøres selvstændigt som fag på 6. og 7. klassetrin.

Vi er også tilfreds med placeringen af kristendomsundervisningen i hele skoleforløbet, og at det gøres til kundskabsfag uden fritagelsesmulighed, medmindre man tilhører et trossamfund uden for folkekirken. Grundlæggende kundskaber i historie og kristendom er en forudsætning for at forstå og vurdere den udvikling, vort folk og vort land har gennemgået, og for at kende baggrunden for den kultur, det moderne samfund hviler på.

Vi går altså ind i udvalgsarbejdet med en positiv indstilling og håber, at vi kan få nogle af vore tanker gennemført.

Maigaard (SF):

Jeg vil starte med at beklage, at forhandlingen om folkeskolereformen skal foregå på det foreliggende grundlag, nemlig venstres indslag i valgkampen. Jeg vil beklage det af politiske grunde — de svarer ikke til de for-

[Maigaard.]

ventninger, vi har til en skolelovgivning — og jeg vil i og for sig også beklage det af lovtekniske grunde, fordi lovteksten i mangt og meget er præget af, at det er et hurtigt arbejde, der er lagt frem i en valgkamp.

Der er sket meget ude i skolen, siden vi første gang drøftede en reform af folkeskolen i 1972. Væsentligst er vel de strukturelle ændringer, der er sket under betegnelsen § 21-skolen, og vigtigt er også, at skolens indhold er blevet ændret med de såkaldt vejledende hæfter, som folkeskolens læseplanudvalg har sendt ud.

Disse ændringer på struktur og på indhold, som allerede er foregået, stiller i realiteten folkettinget over for et valg: folkettinget kan gøre status med loven over den udvikling, som allerede er foregået, eller folkettinget kan være en pådrivende kraft, der sætter sig som opgave at skabe en skole, der er mere børnevenlig og mere demokratisk.

Socialistisk folkeparti stiller sig på det standpunkt, at folkettinget skal være en pådrivende kraft, og at loven skal fremme udviklingen. Vi vil derfor gerne forhandle om forslaget, der foreligger, ud fra følgende 7 hovedsynspunkter.

Vi ønsker for det første folkeskolen som et led i et 12-årigt uddannelsessystem — jeg understreger et uddannelsessystem, ikke skolesystem. Nogle vil sige, det er utopi ud fra de givne økonomiske forhold, men jeg vil godt pege på, at vi i næste folketingsamling skal revidere loven om de erhvervsfaglige grunduddannelser, og det forekommer mig helt utænkeligt, at folkettinget vil revidere denne vigtige lov uden samtidig at fastlægge principperne for de 16-19-åriges uddannelse, f. eks. i en rammelov om de 16-19-åriges uddannelse. Derfor mener jeg, at vi nu, altså netop når vi ser frem til næste samling, må se folkeskolelovgivningen som et led i et uddannelsessystem, der bygger på et 12-årigt uddannelsesforløb.

For det andet er SF's udgangspunkt for disse forhandlinger vores ønske om at skabe en folkeskole, der er udelt, der er eksamensfri og uden karakterer. Udelt, fordi vi ved, at delingen efter 7. klasse er en social deling — vi behøver ikke at diskutere det længere, vi ved det — uden karakterer og eksamen, fordi vi mener, at karakterer og eksamen hindrer fornyelse i folkeskolen, det bevarer

den folkeskole, vi kender alt for godt, en folkeskole, som ikke passer til de børn, som kommer fra hjem, der ikke har en boglig tradition, ikke har en teoretisk baggrund. Når man har det standpunkt, vil jeg nok sige, at lovforslaget på ingen måde tilfredsstiller vores ønsker med den maskerede real-eksamen, det indeholder.

For det tredje vil vi om fagene sige, at vi ikke har noget imod, vi kan godt se nytten i at styrke f. eks. faget dansk, men fru Tove Nielsens bemærkninger skulle meget nødig drive lovgivningen derhen, at vi nu skal til bogstavterpning i 1. og 2. klasse. Det afgørende må være, at der er rimelige kundskaber, når forløbet er færdigt, men vi skal ikke styrke den fejltagelse, at man absolut skal have lært et barn at skrive og læse efter 1. klasse.

Vi er herudover, når vi diskuterer fagene, mod fagtrængslen og for en faglig integration. Og ud fra dette synspunkt synes jeg nok, at forslaget er et egnet udgangspunkt for en diskussion, som prøver at begrænse fagenes antal og skabe øget integration.

For det fjerde er vi for en skole, der er åben ud mod samfundet, i kontakt med samfundet. Der er det nok sådan, at folkettinget må give paragraffen, som vedrører disse ting, kød og blod — det er ord uden væsentligt indhold — men jeg håber og tror, at en af de afgørende ting, som udvalget skal gøre, netop er at sikre en mere samfundsåben skole, sikre, at skolen isoleres mindre, men kommer i større overensstemmelse og har større kontakt med det omliggende samfund.

Vi er også i forlængelse af vore synspunkter om den samfundsåbne skole indstillet på at prøve at bygge så megen ligestilling for de praktiske fag ind som muligt, fordi vi synes, at praktisk og teoretisk arbejde, praktiske og teoretiske fag, må ligestilles, har lige værd. Det siger alle, men der sker jo forbavsende lidt; folkeskolen er sejlivet, den har en sejlivet teoretisk boglig tradition. Vi mener, at det er en væsentlig opgave for folkettinget, ikke mindst fordi der jo har været enighed om det, at sikre praktisk og teoretisk arbejdes ligeværd, når det skal udformes i lovparagrafferne.

For det femte må folkettinget beskæftige sig med skolens indhold. Det kan ikke være rigtigt, at ministeren, hvilket i praksis vil

[Maigaard.]

sige en skønson blandning af lærere, der er ansat af Danmarks Lærerforening og af undervisningsministeriet, er dem, der i realiteten afgør, hvordan folkeskolens indhold skal være.

Jeg må derfor udtale min dybeste utilfredshed med, at fru Tove Nielsen som minister lod de såkaldt vejledende hæfter udsende uden om folketinget og uden om forældrene. Man kan selvfølgelig godt holde figenbladet op for sig og sige, det kun er vejledende hæfter, men vi ved jo godt, at om vi sætter pølse for eller pølse bag, så er disse hæfter normgivende i folkeskolen rent praktisk. Jeg er ikke enig i denne fremgangsmåde, og jeg mener, det er afgørende, at vi nu får diskuteret læseplanernes placering og læseplanudvalgets sammensætning i forbindelse med denne lovgivning.

Det kan f. eks. ikke være sådan, at forældrene ingen indflydelse har på læseplanernes udformning. Jeg minder ministeren om de meget kloge betragtninger, hendes forgænger i embedet, hr. Heinesen, kom med, da vi første gang diskuterede disse ting. Han havde nogle meget spændende synspunkter, synes jeg, om alternative læseplaner. Jeg vil bede om, at man ser på disse synspunkter i regeringen, i håb om at de i alt fald kan danne baggrund for vores overvejelser.

For det sjette vil jeg godt sige noget om økonomien og forholdet til lærerne. Jeg tror ikke, der er nogen i den danske offentlighed i almindelighed og blandt danske lærere i særdeleshed, som vil hævde, at socialistisk folkeparti fedter for lærerne; det tror jeg på ingen måde. Men på den anden side må det være rigtigt, det må være klart, at det standpunkt, som, om jeg så må sige har båret arbejderbevægelsen i 100 år, at arbejdet er sin løn værd, også kommer til at bære denne lov. Derfor må det være sådan, at de lærere, der får mere arbejde i kraft af lovens gennemførelse, må tilgodeses økonomisk. Jeg mener ikke, at vi skal acceptere en generel lønforhøjelse som følge af dette, men lige så urimeligt det ville være, lige så urimeligt ville det være ikke at sørge for, at de lærere, som får mere at lave, bliver tilgodeset for det. Arbejdet er sin løn værd.

Jeg mener, at en merindsats må vise sig i konferencetimer og vejledningstimer, og jeg tror, den mest praktiske måde, man kan

sikre det på, er ved at lave en timetalsnedsættelse for de lærere, der bliver direkte berørt af reformen.

For det syvende vil jeg godt sige noget, som også har en økonomisk baggrund, og det er om klassekvotienter og om antallet af undervisningstimer. Jeg synes, det er vigtigt, at vi nu sætter bom for den udvikling, som har mindsket antallet af undervisningstimer, og som har hævet klassekvotienterne.

Jeg vil først sige, at det kan være lidt svært at gennemskue lovforslagets bemærkninger om lærertimeforbrug, når man sammenholder det med reglerne om tildeling af bloktilskud efter objektive kriterier; det kan blive svært at køre de to ting sammen, jeg glæder mig til en mere omhyggelig indføring i udvalget.

Men jeg vil i alt fald sige, at det ikke kan være acceptabelt, og folketinget må sikre sig derimod, at klassekvotienterne skrider, endnu mere. Vi må endegyldigt fjerne den fristelse for disse forfærdelige spareministre at der kan spares ved at presse klassekvotienterne op. Der må sættes en lås for den mulighed, den fristelse nu.

Dernæst må vi sikre, at vi ikke længere frister disse glubske økonomer med nedskæring af undervisningstiden. Det er jo drastiske nedskæringer, der er foregået alene i de senere år, og derfor må det stå fast, at vi ikke kan klare de økonomiske problemer f. eks. ved at nedskære undervisningstimerne.

Jeg skal slutte med som vanligt at tilsige vores positive medvirken som Hendes Majestæts loyale opposition, loyal i den forstand, at vi gerne vil have en lov igennem, men opposition i den forstand, at vi på ingen måde er tilfreds med det forslag, der danner udgangspunkt for forhandlingerne.

Chr. Christensen (KrF):

Det foreliggende forslag til lov om folkeskolen har i sin opbygning og sin udformning og vel også i en del af sit indhold stor lighed med det af socialdemokratiet senest i januar 1974 fremsatte lovforslag. De problemer og de synspunkter, der kan trækkes frem til belysning og til debat i forbindelse med forslaget fremsættelse, er derfor næppe ukendt for tingets medlemmer, og de tanker om folkeskolens formål og indhold, som forslaget rummer, har jo været diskuteret i sko-

[Chr. Christensen.]

ler og forældre kredse såvel som i den brede offentlighed i flere år.

Ved at sammenholde det tidligere fremsatte forslag fra socialdemokratiet med det nu foreliggende forslag fra venstre viser det sig imidlertid, at der trods lighed i opbygning og udformning er stor principiel forskel på væsentlige punkter mellem de to forslag. Det gælder ikke mindst formålsformuleringen, opfyldelsen af undervisningspligten og de afsluttende prøver, en forskel, der efter vor opfattelse er til fordel i det store og hele for det af venstre fremsatte forslag.

Af bemærkningerne til forslaget fremgår det, at anledningen til denne revision af den nugældende folkeskolelov skal søges dels i de påtrængende problemer, der er opstået som følge af undervisningspligtens udvidelse i 1972, dels i den usikkerhed, der hersker omkring folkeskolens fremtidige opgaver og dens generelle struktur. Jeg er helt enig i disse betragtninger: skolen har store problemer omkring 8. og 9. skoleår, og usikkerheden om skolens fremtid skaber uro og forvirring mange steder.

Den tendens til bekæmpelse af sund autoritet i skolen i den såkaldte friheds navn, som vi har været vidne til mange steder, har været med til at øge forvirringen og usikkerheden. Den har også været med til at nedbryde både disciplin og orden og dermed trygheden i skolen. Det er min opfattelse, at store dele af den allerede har taget forskud på en forventet skolereform, som ville sætte social tilpasning og oplevelse i skolen foran kundskabstildeling og opdragelse til ansvar, med det resultat, at skolen i virkeligheden flere steder har udviklet sig til en institution, hvor misforstået frihed har ført til uorden, til slaphed, til ligegyldighed og til disciplinære vanskeligheder i en sådan grad, at seriøs undervisning mange steder har været vanskelig. Dette har ramt ikke mindst 8. og 9. skoleår. Eleverne får dermed en helt forkert indstilling til såvel arbejde som ansvarlighed.

Derfor er det efter vor opfattelse helt afgørende, at vi nu får klarlagt skolens opgaver og målsætning, men det er et spørgsmål, om behovet for en ny formålsformulering er så stort; det kunne måske have været klaret på den måde, at vi fik den nuværende, i vir-

keligheden glimrende formålsformulering til at virke efter bogstaven.

Folkeskolen skal efter vor opfattelse fortsat være forældrenes skole. Børnene er efter min opfattelse Guds gave til forældrene med det deraf følgende ansvar for forældrene. Dermed har forældrene ikke blot ret, men også pligt til at drage omsorg for deres børns opdragelse. Læreren er forældrenes medhjælper i opdragelsen og undervisningen af deres børn; derfor har skolen sit mandat som medunderviser og som medopdrager fra forældrene. Kun på dette grundlag kan der efter min opfattelse skabes det rette samarbejde og den rette tillid mellem skole og hjem.

Set på den baggrund kan vi i det foreliggende forslag anerkende, at forslaget § 2 pålægger folkeskolen at udføre sin gerning i samarbejde med forældrene, og at adskillige af forslaget's paragraffer stærkt fremhæver forældrenes medindflydelse på, men også medansvar for deres børns skole.

Så må vi til gengæld beklage, at formålsformuleringen er udformet sådan, at skolens medopdragende og karakterdannende forpligtelse er forflygtiget. Det er vigtigt, at børnene har det godt i skolen, det er en forudsætning for, at de kan lære noget, men vi må ikke glemme, at de kommer der først og fremmest for at lære noget, derfor må socialtilpasningen, hvor nødvendig den end er, ikke fortrænge kundskabstildelingen. Skolens kundskabsmeddelende forpligtelse må derfor formuleres klart og nok klarere, end forslaget gør.

Samtidig med at uddannelsen tilgodeser det til enhver tid gældende behov for kundskaber, må den efter vor opfattelse også stimulere og udvikle personligheden til iri-
hed, men til frihed under ansvar. Efter kristeligt folkepartis opfattelse er det folkeskolens opgave på det kristne kulturgrundlag at udvikle børnene til frie, selvstændige og ansvarsbevidste samfundsborgere. De skal have fantasi, de skal have skabende evner i behold, de skal have den nødvendige grundviden og en etisk holdning.

Føler børnene, at de får noget ud af deres skolegang, så trives de. Men skal trivsel og indlæring gå hånd i hånd — og det skal de efter min opfattelse — så forudsætter det opdragelse til og praktisering af ansvar og

[Chr. Christensen.]

ansvarlighed for såvel elever som lærere. Vi har derfor med tilfredshed konstateret, at opdragelse til medansvar er pålagt skolen i formålsformuleringen. Vi har også noteret os, at skolens undervisning og hele dagligliv må bygge på demokrati, åndsfrihed og tolerance. Det er jo i virkeligheden smukke og gode ord, men vi må gøre os helt klart, hvad vi forstår ved disse ord. Ordet tolerance er i daglig tale ikke længere entydigt, det rummer jo også begreber, der kan betegnes med holdningsløshed og ansvarsløshed. Hvis det er det sidste, der lægges ind i dette ord, bør ordet ikke forekomme i skolens formålsformulering.

Vi har med beklagelse konstateret, at afsnittet om kristendomsundervisning i den nugældende formålsparagrafs stk. 3 er slettet. Denne undervisning har som i det socialdemokratiske forslag fået sin egen paragraf, § 5, og teksten: kristendomsundervisningen i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære, er ændret til: kristendomsundervisningens centrale kundskabsområde er den danske folkekirkens evangelisk-lutherske kristendom. Dermed er i virkeligheden adskillelsen mellem skole og kirke en kendsgerning.

Vi ønsker ikke denne adskillelse, og vi vil derfor foreslå den gældende bestemmelse opretholdt. Vi ønsker, at kristendomskundskab og religion, dvs. fremmede religioner og andre livsanskuelser, skal skilles ad i to fag, sådan at orientering om fremmede religioner og andre livsanskuelser kan henlægges til orienteringsfagene: historie, geografi, samfundslære, eller tages i forbindelse med kristendomskundskab. Dette ønske blev imødekommet i det socialdemokratiske forslag, men ikke i venstres forslag. Vi vil derfor gerne arbejde for, at det socialdemokratiske forslag på dette punkt kan komme ind i loven. Vi har bemærket med glæde, at kristendomsundervisningen er fastholdt på alle klassetrin.

Seksualundervisningen skal ifølge § 6 indgå i undervisningen i grundskolen, dvs. den integrerede tvungne seksualundervisning. Vi er ikke imod, at skolen meddeler seksualoplysning, hvis det sker i samråd med forældrene, men vi ønsker, at den skal være frivillig, sådan at forældrene selv kan

bestemme, om børnene skal deltage i den. Vi ønsker dette fag henlagt til et selvstændigt fag: familiekundskab.

Skal børnene behandles retfærdigt, så skal de behandles forskelligt, fordi de er forskellige: det gælder også, hvad det faglige niveau angår. Derfor må der tilbydes dem undervisning på det niveau, der giver dem bedst udbytte, og derfor har vi med tilfredshed konstateret, hvad der står i § 8 angående de to kurser af forskelligt indhold. Men jeg vil gerne sige, at vi beklager, at faget dansk ikke også kan indgå heri.

Med hensyn til eksamen skal jeg, da tiden nu er knap, kort sige, at vi hilser med tilfredshed udformningen af området omkring eksamener og standpunktsprøver.

Må jeg afslutte med at sige: det foreliggende forslag har efter vor opfattelse mangler; der er mange ting, der skal diskuteres — der er ungdomsskolen, der er efterskolen, der er de små skoler, der er skematimetallene — men det er på mange måder et konstruktivt og et positivt forslag. Det er efter min bedste opfattelse, når disse mangler bliver rettet, et forslag, som kan være med til at gøre vor skole til et sted, hvor det er godt at være for vore børn, fordi de føler, de får noget ud af at være der.

Freddy Madsen (DKP):

Det var også med megen undren, vi modtog undervisningsministerens meddelelse om, at hun afstod fra at fremsætte sit eget forslag og i stedet for vil bygge på fru Tove Niensens, men efterhånden som tingene udvikler sig, forstår vi desværre bedre, at regeringen åbenbart på dette, som på andre områder agter at føje sig for det borgerlige pres uden hensyn til de stærke og brede folkelige krav, der er rejst ude omkring om en klar markering af en anden politik også på dette vigtige område. Men så burde man efter min mening sige tingene rent ud i stedet for at fremsætte nogle luftige undskyldninger om manglende tid, når dog enhver ved, at hr. Heinesens forslag var udarbejdet længe før fru Tove Niensens. Så sætter jeg sådan set mere pris på hr. Erling Olsens sanddrøhed i denne sag, når han herfra taler om de gratis glæder. Vi mangler jo sådan set bare en tilføjelse om det med lykken, der ikke er gods eller guld, eller andre af den slags sentenser, som man i tidens løb har

[Freddy Madsen.]

udbredt for jævne folk for at lære dem nøjsomhed og tålsomhed. Det er meget morsomt sagt, men i denne situation forekommer det aldeles utidigt, fordi netop det at sikre en folkeskole, som kan løse sine opgaver, sikre børnene en rimelig undervisning, er en så vigtig opgave, at den ikke hører ind under de gratis glæder i dette samfund.

Tiden tillader ikke, at man går i dybtgående enkeltheder, så man må nøjes med at tage nogle hovedpunkter. Selv om det var kritisabelt, var hr. Heinesens forslag dog et beskedent fremskridt, mens efter min opfattelse det foreliggende forslag er et direkte tilbageskridt.

Hvis vi først ser på formålsparagraffen, er der nogle meget bemærkelsesværdige forskelle. Det foreliggende forslag taler om kundskaber. Vi er ikke modstandere af kundskaber, tværtimod er vi enige i, at kundskabsniveauet i folkeskolen efterhånden er langt under det tilladelige minimum, men sådan som udtrykket efterhånden misbruges af højrekræfter, kan vi andre ikke undgå at få kuldegysninger. Det ligger ligesom helt åbent, at de intentioner, man har, er, at børnene er at sammenligne med nogle mekaniske robotter, der skal proppes noget i, således at de kan komme til at give de rigtige svar, når man trykker på de rigtige knapper. I modsætning til det ønsker vi, at der skal gives eleverne viden og indsigt i naturens og samfundets lovmæssighed byggede på et sandt humanistisk og demokratisk grundlag og med det klare sigte, at eleverne bliver bevidst om deres ansvar i udviklingen af de samfundsmæssige fremskridt.

På den baggrund vil vi foretrække — og det forstår jeg sådan set også på undervisningsministeren i dag — den målsætning, der er indeholdt i hr. Heinesens formålsparagraf, omend den trænger til nogle tilføjelser med henblik på børnenes opdragelse i en ånd af fred og venskab imellem folkene, som kunne indgå i den.

Men én ting er målsætning, noget andet er, om man lever op til at give skolen de fornødne muligheder for at løse opgaverne, og det er jo her, de afgørende svagheder ligger. Man nedsætter undervisningstiden, hvor der i virkeligheden er brug for en kraftig forøgelse.

Jeg skal bare tage et par eksempler fra de første klasser, fordi det efter min mening er her, de helt afgørende svagheder ligger. I den gældende lov har man for 1. til 2. skoleår 17-19 timer ugentlig. I det foreliggende lovforslag tales der om 15-20 timer. Nu har det jo været sædvane, at man så er landet på noget, der har lignet et gennemsnit. Hvis vi går hele planen igennem, vil vi se, at selv om vi holdt os til det gennemsnit, ville der faktisk være tale om en nedskæring af undervisningstiden. Men det, der efter vores opfattelse er endnu værre, er, at eftersom man har vedtaget de ulyksalige bloktilskud til kommunerne, må man regne med, at der vil være en stigende tendens til — og det er en forståelig tendens, med de besværligheder, kommunerne har — at det vil være minimumgrænserne, man vil lande på. Og det er i virkeligheden en katastrofal udvikling, for samtidig skal man tænke på, at man har nedskåret lektionsslængden fra 50 minutter til 45 minutter, og det kunne i og for sig være en fornuftig foranstaltning, hvis man samtidig udvidede antallet af lektioner. Det, der er behov for, er i virkeligheden — hvis man skal løse en række af de opgaver, som mange i denne debat taler om at de vil løse — under alle omstændigheder en kraftig udvidelse af lektionstallet først og fremmest på de første klassetrin.

Der tales her bevingede ord om danskundervisningen. Jeg er helt enig i, at det er katastrofalt, hvilke vilkår man byder danskundervisningen i folkeskolen på nuværende tidspunkt. Og så siger undervisningsministeren nogle ord om, at hun er godt klar over, at det også er et ressourcespørgsmål, men nu vil hun appellere til undervisningsudvalget om, at vi uden at bruge ressourcer altså også på det område holder os til de gratis glæder og så forsøger at løse det problem. Ja men det problem er uløseligt, medmindre man erkender, at der må en forlængelse til. Hvis vi kigger på bare et par af vore nabolande, vil vi også se, at man dér har flere lektioner, og at det naturligvis hænger sammen med, at man dér har et betydeligt større lektionstal, når det drejer sig om modersmålet.

Hvis vi sammenligner den faktiske undervisningstid under hensyntagen til lektionsforkortelsen og de nedskårne minimumtal, viser det sig, at den er nedskåret med ca. 22

[Fredy Madsen.]

pct. set i forhold til 1972; det tolereres altså, på samme tid som man begræder folkeskolens manglende evne til at løse opgaverne, og på samme tid som man siger, at nu skal dette lovforslag være en langsigtet løsning, som kan klare problemerne. Hvordan forestiller man sig, at man kan forbedre tilstandene, når politikerne forvalter tingene på denne måde? I den forbindelse skal det nok en gang understreges, at det uundgåeligt stiller børnene fra de socialt dårligst stillede lag i en taberposition, men det er måske også fra nogles side hensigten.

Nærmest for en ordens skyld skal det understreges, at forslaget naturligvis oprettholder niveaudelingen i skolen, som vi er modstandere af, men heller ikke på det område tør man rigtig sige tingene lige ud: realkursus kaldes nu noget så beskedent som et udvidet kursus. I § 8 laves niveaudeling i en del kompetencegivende fag som engelsk, regning/matematik, fysik/kemi og tysk. Uanset om man lancerer denne form under navn af kurser af forskelligt indhold, bliver resultatet det samme. Vi ved, at en niveaudelt skole er stærkt socialt selekterende, og denne sortering vil det foreliggende forslag knæsette. Når det så samtidig kræves, at delingen skal foregå så tidligt som nævnt i forslaget, vil det kun bære yderligere i den retning, som vi med rette befrygter, nemlig at skolen fortsat vil komme til at virke stærkt som en sorteringsskole.

Denne uheldige ledetråd følges også op i andre paragraffer. Jeg skal bare her nævne § 9 omhandlende tilvalgsfagene og de praktisk betonedede fag, som skal tilbydes i 8.-10. klasse. Konsekvensen bliver selvfølgelig deraf som bemærket i forslagets § 16, stk. 2, at det obligatoriske timetal ikke må overstige 22 pr. uge. Til niveaudelingen kommer altså tilvalg, der ikke retter op på, men tværtimod forstærker de meget asociale tendenser, vi allerede har angrebet.

Til gengæld gøres den afsluttende prøve frivillig, således at de bedste elever kan præsentere deres formåen, mens der kastes et dunkelt glemselens slør over de uheldige, der blev tabere i systemet.

I samme ånd skal man se undermineringen af undervisningspligten gennem dispensationsbestemmelsen og tilladelsen til udnyttelse af børnearbejde, fordi det, med-

mindre vi kan få andet opklaret, er det, der vil ligge i spørgsmålet om forholdet til det private erhvervsliv.

I alt fald kan man sige, at skolen vil være endnu værre stillet, hvis dette forslag gennemføres, mens man faktisk ikke har givet elever, forældre og lærere løfter om forbedringer.

Jeg ved ikke, om der ud fra dette grundlag vil være muligheder for i udvalget at rette op på de væsentlige svagheder, som findes; det må man naturligvis prøve at se på. Hvordan det burde gøres, har jeg i udførlighed redegjort for under behandlingen sidste år af det socialdemokratiske forslag, og under hensyn til tiden skal jeg derfor ikke gentage, hvad jeg sagde på daværende tidspunkt.

Arnfast (CD):

Må jeg indlede med at citere den tidligere statsminister, hr. Poul Hartling, for en udtalelse, han fremkom med i forbindelse med valgkampen. Den tidligere statsminister sagde: måske vil eftertiden bedømme folketingsarbejdet i 1974 betydelig mere positivt, end det sker netop i denne tid.

Jeg kom til at tænke på det, da jeg skulle udarbejde denne ordførertale i anledning af forslaget til lov om folkeskolen. For dette forslag blev jo også til i 1974, ganske vist i ministeriet, men sandelig også i det undervisningsudvalg, som gennem hele året blev ledet af min partifælle viceskoleinspektør Ingolf Knudsen. Det var drøftelser dér, tankeudvekslinger, møder og den debat, der udgik fra undervisningsudvalget, som førte til, at det lovforslag, som bar Knud Heinesens navn, efterhånden blev til en dødfødt DSU'er.

I stedet debatterer vi så i dag et langt mere interessant og tidssvarende lovforslag, som det er lykkedes fru Tove Nielsen at nedkomme med næsten i dølgsmål, i hvert fald set fra denne sal, som for første gang har lejlighed til at debattere det.

Jeg skal ikke gå dybere ind i paterniteten, navnlig ikke efter at hr. Erling Olsen begyndte at tale om de gratis glæder. Men når jeg læser forslaget, forbavner det mig at se, hvordan det passer sammen med det, som hr. Ingolf Knudsen sagde allerede i februar sidste år under behandlingen af det da foreliggende forslag til folkeskolelov, og hvordan

[Arnfast.]

det passer ind i de tanker, som ligger i centrum-demokraternes program, og det lover jo godt for, at vi vil støtte det.

Umiddelbart forekommer barnet altså velskabt — og så tiltalende, at det er blevet adopteret af den højtærede undervisningsminister. Jeg forstod på ministerens tale, at der var ting, som hun kunne ønske anderledes, og sådan er det vel altid, men nu skal barnet jo en tur op til de 17 store og små dverge i undervisningsudvalget, og så får vi se, hvad der sker dér; de er jo flittige til at hugge og hakke i tingene.

Vor interesse vil navnlig samle sig om de afgangsprøver, som står omtalt i § 12, og her navnlig om stk. 8, der foreskriver, at undervisningsministeren fastsætter nærmere normer og former.

Vi vil gerne se på det under udvalgsarbejdet og se, hvilken form det skal have; vi vil meget gerne have det så klart som muligt, hvad disse prøver indeholder, og hvad de skal give adgang til. Og så vil vi meget gerne have, at det bliver tilkendegivet på en måde, så det kan forstås uden for skolen og uden for forældremødernes rammer. Jeg tror, at manglerne ved den debat, der har været om folkeskoleloven i lang tid, i høj grad skyldes, at nok fik forældrene en fornemmelse af, hvad der var hensigt og mening, men ud over dem er der jo en stor kreds, ikke mindst af ældre erhvervsdrivende, som aldrig helt fik fat i, hvad det var de unge kunne, når de mødte op på arbejdspladserne. Derved blev det for let at sige: de kan ikke det, vi lærte.

Må jeg i den forbindelse sige, at min erfaring som redaktionssekretær er, at der er mange ældre — det opdager man gennem læserbreve og sådan noget — som nok ved, hvad de vil, og hvad de mener, men også har haft vanskeligheder ved at lære det dansk, som vi nu lægger så megen vægt på.

Men vi glæder os over, at dansk får en styrkelse hele vejen igennem, ikke mindst fordi det, når man ikke kan det, er et svært handicap at overvinde senere, også i den vidt forgrenede undervisning, folkeskolen skulle være basis for. Men altså, hvad skal folkeskolens afgangsprøve og udvidede afgangsprøve give adgang til? Det må vi have fastslået og forklaret for landets borgere, hvoraf 70 pct. i dag jo stadig væk kun har

haft kontakt med skolen i ca. 7 år; måske 30 pct. ikke engang selv har børn og derved kun møder skolen og dens problemer gennem radio og fjernsyn.

Der kan være mange andre ting, der trænger til en grundig gennemgang. Jeg er enig med hr. Maigaard i, at vi i virkeligheden burde være startet med lidt mellemuddannelser og andre uddannelser, men forhåbentlig får vi kædet tingene sammen, så der bliver mening i det, her også gerne inddraget, hvad vi vil med det 11. skoleår. Det er jo begyndt at komme ind: jeg hører om en omegnskommune herude, hvor 200 har meldt sig til et 11. skoleår på grund af den nuværende situation.

Det er nogle af de problemer, vi meget gerne vil løse under udvalgsarbejdet. Nogle vil kunne hævde, at det ikke bliver let at overskue, hvad en elev i virkeligheden skal kunne, når han eller hun kommer ud af skolen, men vi hilser nu den fleksibilitet, der gør sig gældende, og den legalisering, der er ved at ske af samarbejdet med den kommunale ungdomsskole og efterskolerne, velkommen. Vi tror, at der derigennem er skabt en slags sikkerhedsnet også for den kommunale ungdomsskole, som vi gerne vil støtte.

Jeg mener, at der i lovforslaget ligger en bredde af tilbud, og at de grundlæggende basisfag ikke forsømmes for værkstedsfagene og orienteringsfagene, og det kan vi være trygge ved. Men hvis vi kommer nærmere ind i den debat, så ender vi jo i en debat om undervisningsmidler, læseplaner og metoder; den kan vi vel heller ikke komme uden om at skulle føre, men det er nok ikke stedet her. Jeg vil kun i den forbindelse sige, at nok så vigtigt som lovforslagets paragraffer, er, at de skal udfyldes ved hjælp af bekendtgørelser, cirkulærer, og hvad ved jeg, og det er måske nok så afgørende for skolen som de enkelte paragraffers udformning.

Jeg har forstået, at den tidligere undervisningsminister havde et samarbejde med undervisningsudvalget vedrørende dette spørgsmål, i hvert fald i Ålborg universitetscentersagen, idet hun forelagde bekendtgørelser, før de blev underskrevet, for undervisningsudvalget. Jeg mener, at det ville give en tryghed, om den nye undervisningsminister fulgte denne linje og måske derved

[Årnfast.]

lettede debatten om de enkelte paragraffers udformning.

Men vi er indstillet på at støtte og ikke sinke dette arbejde, som man venter på ude i skolen.

Sigsgaard (VS):

Der er foregået en omfattende udvikling i folkeskolen i de senere år, men det er, som om den er gået lidt hen over hovedet på forslagsstillerne. Lovforslaget går i høj grad ud på at fæstne nogle bestående tilstande i folkeskolen i lovform, og det kan efter min opfattelse ikke på nogen måde kaldes en revision, så set i forhold til den på nogle punkter progressive udvikling, som har fundet sted trods alt, er det et direkte reaktionært forslag.

VS gør sig ikke nogen illusioner om, at der kan vedtages noget her i folketinget nu, som i højere grad skulle gøre folkeskolen til hele folkets skole. Den vil fortsat, og på en del punkter mere udpræget, såfremt lovforslaget skulle gå hen og blive vedtaget, blive borgerskabets skole.

Også i forhold til det såkaldte Heinesen-forslag er det foreliggende lovforslag et tilbageskridt. Det har allerede været nævnt nogle gange, at Heinesenforslagets formålsformulering i dets stk. 2 er udgået her, men det er også opsigtsvækkende, at selv et så vagt begreb som medbestemmelse, der også figurerede i Heinesenforslaget, ikke engang har fundet nåde for fru Tove Niensens og andres øjne. Nej, nu skal der tages et ordentligt skridt tilbage til terpeskolen.

Når man nu har været væk herfra i nogle år, en 3-4 år, og så kommer tilbage, undrer man sig meget over — jeg har i alt fald i dag undret mig meget over det — at hvor man for en 5-6-7-8 år siden talte om, hvordan man skulle gøre skolen bedre for de elever, der har store problemer på den ene eller den anden måde, taler man i dag mest om, hvordan man skal gøre skolen bedre for dem, der i dag hæmmes så forfærdelig meget i deres udvikling. Man taler om, hvad vi

skal gøre for elitebørnene, hvad vi skal gøre for de højt begavede osv.

Jeg synes, det er et meget godt lille tegn på det uhyggelige skift i holdningen, der er sket i de seneste år. Den stramning, der er sket, tendensen til at indføre terpeskolen igen, tendensen til at glemme de mange til fordel for de få privilegerede, må efter min opfattelse ses i sammenhæng med den begyndende krise i vores økonomiske system og den trang til at søge nye veje for samfundsudviklingen, som må følge af krisen og ikke mindst gør det hos de unge. De skal ikke prøve at tænke for selvstændigt efter forslagsstillerens mening. De skal ikke komme her og ville være med til at bestemme. Nej, hele forslaget og bemærkningernes undertone er, at de skal makke ret og i lydlig stilhed labbe viden i sig, og vel at mærke en viden, der ikke gør dem for sprælske; en viden, der skjuler samfundets modsætninger og problemer for dem.

Skolen skal tilpasse dem til at leve i et samfundssystem uden at sætte for mange spørgsmålstejn ved det system, de vilkår, som de lever under — i øvrigt et system, som ikke kan fortsætte så meget længere.

Det er selvfølgelig en illusion at tro, at samfundsendringerne kan besværges ved at gøre uddannelsessystemet mere borgerligt autoritært. Alligevel er det netop det, der forsøges i lovforslaget.

For VS er det kortsigtede mål at bidrage til, at skolen i noget højere grad kan blive også arbejderklassens skole, og det modvirkes ved forslaget. Man siger ganske vist, at delingen af børnene skal ophøre, men den fortsætter jo, nu blot i forklædning som niveaudeling. VS er imod niveaudelingen. Gives der rimelige pædagogiske arbejdsvilkår, f. eks. rimelige klassekvotienter, behøves der ikke nogen niveaudeling, men ifølge lovforslaget opereres der med alt for høje klassekvotienter.

Vi har tilsvarende betænkelighed omkring timetallet, som DKPs ordfører gav udtryk for, så jeg skal her bare tilslutte mig hans udtalelser.

[Sigsgaard.]

Vi ved, at niveaudeling og karaktergivning i en skole, der indholdsmæssigt er borgerskabets skole, og hvor vægten ensidigt er lagt på teoretisk indlæring, vil betyde en social sortering, og derfor går vi naturligvis skarpt imod det. Men det er, som om socialforskningsinstitutets undersøgelser, læseplanudvalgets notat og hele den debat, der er foregået omkring og i folkeskolen i de senere år, har været uden betydning. Alt det spores ikke i lovforslaget. Derfor er det unægtelig med spænding, man imødeser ministerens ændringsforslag, og hun har jo i dag løftet lidt af sløret for, hvad de kommer til at gå ud på.

Jeg vil da godt sige, at jeg kan være enig med ministeren i alle hendes indvendinger, tror jeg nok. Tendensen i dem er jeg i hvert fald enig i, men desværre accepterer ministeren åbenbart prøverne — hun gik meget let hen over det her — og tilsyneladende også karaktererne. Jeg håber, jeg har misforstået det. Men hvis ministeren, hvad jeg synes, bøjede sig for meget henimod de borgerlige partiers synspunkter, var det det rene vand ved siden af den smidighed og elegance, med hvilken hr. Erling Olsen bøjede sig og socialdemokratiet så langt imod højre, at kun gulvet forhindrede ham i at bøje sig endnu dybere, og det er der grund til meget stærkt at beklage. Det er, som om socialdemokratiet kun kan se én måde at tage fat på det problem på, vi har med den reaktionære bølge, der rammer os, men der er altså andre muligheder end at svømme med.

Lovforslaget arbejder med en fagdelt og en timedelt skole. Det er nogle traditioner, der stammer flere hundrede år tilbage, uden at der nogen sinde er ført særlig godt bevis for, at det er en ideel måde at lave skole på. Forsøgene med p-fagsordninger med nye fag og fagkombinationer har ikke smittet af på lovforslaget. Tilvalgsskolen sætter først ind i 8. skoleår og med en meget traditionel fagkreds, og de andre fag, der dog ifølge § 9 kan tilbydes, skal være kunstneriske eller praktiske fag, ikke noget med psykologi eller barnepleje eller socialarbejde eller etik eller idéhistorie eller dagliglivets jura eller den slags ting. Det skal holdes uden for skolen efter lovforslaget. Til gengæld har kristeligt folkeparti fået gjort sin indflydelse gældende. Der bliver væsentlig mere kristen-

domskundskab, vel at mærke ikke religionskundskab, og børn af forældre, som ikke er medlem af noget trossamfund, skal ikke kunne fritages. Det er klart, at vi må gå imod forslaget formuleringer her.

Lovforslaget sigter imod en statisk og konkurrencepræget borgerskabets skole, imod en skole, der bygger på de 3 k'er: konkurrence, karriere og kontrol. Dets gennemførelse vil i alvorlig grad forstærke de problemer, der findes i skolen allerede i dag.

Lembourn (KF):

Jeg har ikke bedt om ordet for at rejse nogen kritik imod lovforslaget som sådant — der er mange fornuftige ting i det — men for at komme med en opfordring til ministeren og til medlemmerne af undervisningsudvalget og derefter siden hen til de mange mennesker, som skal arbejde med denne lov, hvordan den nu end kommer til at se ud, når den er færdig, nemlig om at interessere sig mere for et specielt område, de musiske fag. Enkeltpersoner og enkelte politikere har igennem lang tid kæmpet for disse fags betydning, og ikke uden virkning. Det glæder mig, at der i lovforslaget tales om formning og musik fra 1. til 5. klassetrin, men jeg beklager til gengæld, at det obligatoriske dermed hører op.

Jeg er også godt tilfreds med, at der i bemærkningerne står, at de musiske fag skal have en rimelig plads, men jeg beder om, at man sprogligt fortolker „rimelig“ rigtigt, for det må jo være det modsatte af urimelig, og det er nærmest den situation, de musiske fag hidtil har været i, så hvis ellers man fortolker ordet rigtigt, skulle der være en chance for noget større interesse.

Faget dansk skal styrkes, og det er godt. Man må kunne tale, læse og skrive sit sprog for at kunne fastholde sammenhængen i en kulturkreds, men det er rigtignok et spørgsmål, hvilke pædagogiske metoder der egner sig bedst. Terperi i grammatik og bogstavlære er måske ikke lige sagen, og netop her ville den musiske pædagogik — og det vil især sige litterært kreativt arbejde — måske være vejen til på en langt bedre måde at lære det danske sprog.

Hvis vi ser på vores sproghistorie, så var det danske sprog jo kaudervælsk, når vi går tilbage til middelalderen, det var sådan halvfortysket og kvartforfransket. Der var

[Lembourn.]

ikke to mennesker, der talte det samme sprog. Men da den danske litteratur brød igennem, især med den oehenschlægerske romantik, begyndte sproget at blive rensat, og så begyndte det at opstå som et rent sprog, som var ens for alle. Netop det at den danske litteratur opstod, gjorde, at vi fik et dansk sprog. Her kan man drage en analogi til hver eneste elev. Vi begynder alle sammen med en kaudervælsk snak, men efterhånden lærer vi at tale et rent dansk sprog — nogle af os i hvert fald — og hvis man tænker på, hvordan man lærte det, var det måske netop gennem en intens beskæftigelse med litteratur.

Jeg mener ikke dermed, at man skal gøre alle elever til store forfattere — det forhindrer naturen nu af sig selv — men til små, og i øvrigt er de små forfattere de stores bedste læsere. Det vil sige, at man dels skal konfronteres med den gode litteratur, dels selv skal prøve at skrive. Der står i øvrigt noget interessant i Berlingske Tidende om den sag i dag. Derfor vil jeg henstille, at man engagerer sig mere i den musiske pædagogik, at man sørger for, der er timer nok til det, og endelig en ting til: at man prøver periodevis at knytte forfattere til skolen.

Man har gjort nogle meget interessante eksperimenter i Finland på dette område. Det har været til stor inspiration for lærerne og for eleverne, og det har været særdeles sundt for forfatterne.

Det samme gælder musikken. Det kan faktisk stadig lade sig gøre at gå 9-10, ja, op til 12 år i skole i Danmark uden at vide, hvad en node er. Det er en grov form for ukultur. Musikken bør have en langt større plads i den danske skole, og også her bør man prøve at knytte både skabende og udøvende kunstnere inden for musikkens verden til skolen i perioder. Det vil være særdeles nyttigt for alle parter. Det samme gælder for den bildende kunst.

Jeg vil altså henstille til dem, jeg nævnte i min indledning, at man undersøger under arbejdet med dette lovforslag mulighederne for at udvide den musiske pædagogik, for at skaffe tilstrækkelig med plads og timer til det, og prøver at knytte kunstnere inden for alle kunstarter periodevis til undervisningen i skolen. Om ikke andet kan man gøre det af den grund, som Keats har nævnt: A thing

of beauty is a joy forever. Og i min store beundring for hr. Erling Olsens tale tror jeg jeg kan tilføje, at det kunne faktisk gøres, uden at det kostede en øre.

Jytte Røge (FP):

I fru Tove Nielsens udkast står der i § 10, at børnene i børnehaveklasserne beskæftiges med leg og andre udviklende aktiviteter, idet man tilstræber at gøre børnene fortrolige med skolens daglige liv.

Børnehaveklasser er ikke ønskelige, og der må sættes et stort spørgsmålstegn ved den værdi, man tillægger disse såkaldte indskolingsklasser. Meningen med børnehaveklassen var, at den skulle være med til at give børnene en blid start på deres skoletid, men klassen fører en isoleret tilværelse på skolen. Den forbereder ikke en bedre start på skolegang i første klasse, fordi arbejdsformen er en helt anden. Det fører ofte til et nederlag for barnet, der naturligvis ikke forstår, at undervisningen i første klasse er helt anderledes end den var i børnehaveklassen.

I den nuværende form, hvor der ikke ligger faste regler for, hvilken „undervisning“ børnene skal modtage i børnehaveklassen, vil udbyttet derfor være overordentlig varieret alt efter lederens kvalifikationer og intentioner. Derfor er det måske mere hensigtsmæssigt at lade børnene begynde i første klasse det år, de fylder 6 år, jfr. § 38 i fru Tove Nielsens udkast. Netop i 6 års alderen er børnene mest motiverede for undervisning, og ofte bliver de i børnehaveklassen dybt skuffede over, at de ikke skal lære noget, nu hvor de jo går i skole. For mange er det blot en fortsættelse af børnehaven.

Børnehaveklassen har også social slagside. Udearbejdende forældre foretrækker naturligvis at lade deres børn fortsætte i børnehaven indtil skolestart. Børnehaveklassen er jo kun 3 timer daglig og således forbeholdt hjemmegående husmødre, der naturligvis er meget glade for denne gratis børnehavestilling for deres børn.

For at give alle børn lige muligheder for at komme i børnehaveklasse, forsøgte man i nogle kommuner at lade børnene gå dels i børnehaveklasse, dels i børnehave. Børnene blev om morgenen bragt til børnehave af forældrene, senere hentede skolebussen dem og kørte dem i børnehaveklassen og senere atter tilbage til børnehaven, hvor foræl-

[Jytte Røge]

drene hentede dem ca. kl. 17. Man behøver ikke at være psykolog for at se, hvor frustrerende det må være for sådan en lille fyr at skulle skifte miljø mange gange om dagen, og forsøget resulterede også i en del adfærdsforstyrrede børn, der måtte igennem skolepsykologisk behandling.

Børnepasningsordning på skolerne kan kun anses for nødvendig i de tilfælde, hvor lokalesituationen bevirker, at børn i det første skoleår må møde på meget uregelmæssige tidspunkter. Det glædede mig derfor at høre, at ministeren vil tage problemet med disse børnehaveklasser op.

Poul Dam (SF):

Hr. Lembourn fremsatte nogle interessante betragtninger om de musiske fags placering i undervisningen. Jeg vil da meget langt give ham ret, ikke mindst hvis de forbedringer, han foreslog, kunne indføres med tilbagevirkende kraft, for det forekom mig, at visse af de mere eksakte oplysninger, som hr. Lembourn fremkom med, vidnede om visse mangler på dette område.

Jeg har i øvrigt taget ordet, fordi jeg mener, at der også ved denne debat bør siges noget om spørgsmålet kristendomsundervisning i skolen. Vi har haft lejlighed til at drøfte det ved forskellige andre skolelove og også i forbindelse med indoktrineringsdebatten sidste år, men nu kommer sagen altså op igen.

I det lovforslag, der foreligger her, er der et krav om kristendomskundskab som et særligt fag på alle klassetrin, undtagen 7., og det er jo under hensyn til, at konfirmationsforberedelsen desværre ligger på dette pædagogisk fuldstændig tåbelige tidspunkt, og det foreslås, at man på 10. klassetrin skal tilbyde kristendomskundskab som et valgfrit fag.

Dette er der ikke noget at sige til. Det, der virkelig er noget at sige til, er den formulering, som man i § 5 har givet spørgsmålet om kristendomsundervisningens kundskabsområde og om fritagelsesmulighederne. Her er der nemlig tale om et totalt brud med den frihedslinje, der hidtil har båret dansk lovgivning, og med den grundidé om forældrenes bestemmelsesret på dette centrale livsområde.

Nu kan man selvfølgelig for det første

spørge, hvad den danske folkekirkes evangelisk-lutherske kristendom egentlig er. Folkekirken er en rummelig folkekirke og skal være det, og den kristendomsopfattelse, der findes hos forskellige mennesker, der alle bekender sig til folkekirken, kan udvise ganske overordentlig store forskelle. Er det meningen, at man, under påskud om at man skal have en neutral, såkaldt objektiv kristendomsundervisning, skal lave en eller anden steriliseret udgave af folkekirken kristendom, som alle kan være enige om? Hvis man skal krystallisere den opfattelse af kristendom, som jeg har, og den opfattelse, hr. Chr. Christensen har, ned til en fællesnævner, eller hvad man skal kalde det, bliver der meget lidt tilbage ud over navnet. En gang imellem har jeg i hvert fald visse problemer med, om det egentlig er den samme kirke, vi tilhører. Men det kan nu være, hvad det være vil.

Det gamle frihedsprincip gik jo ud på, at kristendomsundervisningen var frivillig, forældrene havde ret til at forlange deres børn fritaget uden noget særligt bevis, uden nogen særlig prøvelse. Nu får vi det indsnævret til, at det kun gælder, hvis forældrene tilhører et trossamfund uden for folkekirken, hvad det så ellers er, dette er jo ikke defineret i lovgivningen, grundlovsparagraffen om trossamfund uden for folkekirken er aldrig opfyldt. Man kan påstå, at man tilhører et eller andet mystisk foretagende, som har et brevpapir med en slags kors på, og så har man altså dermed erklæret sig udenfor. Men det vil sige, at ateister ikke har denne ret, deres børn skal tvangs-kristnes, skal tvangsopdrages. Det er et forbløffende resultat af det, der skulle have været en kristelig frihedstradition.

Hr. Chr. Christensen sagde, at han ikke ville have nogen adskillelse mellem skole og kirke, og jeg har fornemmelsen af, at det fra den side, hr. Chr. Christensen repræsenterer, er et udtryk for kirkelig døvenskab. Kirken har ikke lyst til at påtage sig den kristelige undervisning selv, og derfor skyder man det over på skolen. Jeg har den stik modsatte opfattelse. Det er kirkens opgave at undervise i kristendom, det er skolens opgave at fortælle om kristendommen som et kulturelement blandt alle andre, og det skal naturligvis gøres over for alle, men ikke i et særligt fag.

Kristine Heltberg (SF):

Det foreliggende lovforslag er blevet karakteriseret af mit partis ordfører, hr. Mai-gaard, som et forslag, som ikke tilfredsstiller os ret meget, og jeg vil bare til hans kritiske bemærkninger føje et par sådan mere generelle betragtninger.

Jeg vil ganske ligesom hr. Sigsgaard pege på, at det naturligvis er en borgerskabets skole, vi overhovedet diskuterer. Det kan dårlig tænkes at være noget andet ifølge det samfunds styreformer og sammensætning, som vi nu engang lever i; det kan ikke komme bag på mig og formodentlig heller ikke på nogen andre. Alligevel er det dog måske muligt at slette nogle af de meget traditionelle skel og grænser, som gør denne skole yderligere utålelig for en stor del af de børn, som ikke kommer fra borgerskabet.

Jeg har her med glæde hørt, at undervisningsministeren virkelig har tænkt sig at gøre noget alvorligt ved indskolingsproblemerne, som forekommer mig at være et meget centralt punkt, og som det foreliggende lovforslag overhovedet ikke tager tilbørlig stilling til.

Det forekommer mig, at det netop er ved indskoling, at de sociale skævheder grundfæstes og grundlægges, som kommer til at følge børnene resten af deres tilværelse, ikke blot i skolen, men også ude i livet. Det forekommer mig, at et meget væsentligt arbejde ligger i, hvordan denne indskoling planlægges og praktiseres. Muligvis ligger der en løsning i at forsøge en slags børnenes ret til børnehavegang, til børnehaveundervisning, allerede fra f. eks. det tredje leveår eller lignende. Jeg vil tillade mig at vende tilbage til det problem i en anden sammenhæng, men det er i hvert fald med stor spænding, jeg afventer arbejdet omkring indskolingsproblemerne.

Et andet problem — og det gælder sådan set helheden — er det, at jeg i lovforslaget helt mangler en total betragtning af undervisningssituationen uafhængig af alder. Vi er vistnok efterhånden på mange områder ved at komme over disse, jeg havde nær sagt ghettoagtige inddelinger af mennesker efter køn, alder o. lign. Vi vil gerne betragte dem ud fra deres problemer mere end ud fra disse meget mekaniske kriterier for inddeling. Det forekommer mig, at det vil være nødvendigt på længere sigt at arbejde med

en slags helhedsvurdering af undervisningssituationen for alle mennesker i dette land. Det gælder specielt alle de mange, der ikke har fået den tilstrækkelige skoleuddannelse, mens de var børn, og derfor hænger så at sige bagefter, og over for hvem vi har en stor gæld, vi, der har været så heldige at kunne få al den uddannelse, et samfund kan tilbyde.

Det forekommer mig, at man muligvis kan komme videre ved at opfatte skolegangen, alt det, der hedder den kompetencegivende undervisning, under ét. Også dette spørgsmål vil jeg tillade mig at komme tilbage til, men det forekommer mig at være væsentligt at tage det frem til betragtning også i sammenhæng med netop denne folkeskolelovs principielle grundsatninger. Det forekommer mig, at vi skal stræbe efter en helhedslovgivning for hele skoleområdet.

Bertel Haarder (V):

Jeg vil gerne tilslutte mig hr. Poul Dams bekendelse til åndsfriheden og sige, at det er et godt udgangspunkt for debat både om skolepolitik og om andre ting. Det vil sige, at jeg kan tilslutte mig hans bemærkninger om kristendomsundervisningen, men jeg ved godt, hvorfor lovforslaget ser ud, som det gør på dette punkt. Det skyldes bl. a. en kristendomsundervisningskommission, som jeg godt forstår at ministeren og også den tidligere minister har haft svært ved at se bort fra. Ikke desto mindre kan jeg tilsige hr. Poul Dam al mulig støtte. Vi skal have denne åndsfrihedslinje til at slå igennem over for uddannelsesbureaukraternes krav om ensartethed og om, at en steriliseret objektiv undervisning sættes op som noget, som alle skoler haver at rette sig efter.

Hr. Erling Olsen har ret i — og det glæder mig, at han sagde det så klart — at der er ingen penge. Det er virkelig glædeligt, at socialdemokratiet har opdaget, der er ingen penge.

Så kommer vi til det næste stadium, og det er, at socialdemokratiet så tager en debat med sig selv om, hvorfor der ingen penge er. Vi skal i dag snakke beskæringer i uddannelsesstøtten og i fritidsloven, det kniber med at få penge til at afhjælpe ungdomsarbejdsløsheden, og her skal vi gennemføre en folkeskolelov, hvor der på visse områder er brug for penge. Dem har vi bare

[Bertel Haarder.]

ikke, og jeg erkender, at vi har dem ikke. Men hvorfor har vi dem ikke? Det er måske bl. a., fordi vi har brugt dem til nogle oppustede og alt for lange, kostbare uddannelser og især til overflødige universitetsbyggerier. Inden for uddannelsessektoren er der i den grad brug for at omprioritere, så vi i hvert fald fra nu af investerer de rette steder. Det er vejen til at få penge til tiltrængte reformer.

Så er der i øvrigt uenighed om forskellige ting blandt ordførerne. Jeg vil bare føje den bemærkning ind — og jeg tror, hr. Halvgaard er enig i det — at en af måderne, hvorpå man kan løse problemerne, er ved at overlade så mange afgørelser som muligt til skolenævnene. Kravet om lovbestemt ensartethed er jo kun velbegrundet dér, hvor det drejer sig om nødvendige elementære færdigheder især i dansk og regning og også enkelte andre steder på visse klassetrin. Men i de øvrige fag, som fylder en stor del af skolens program, er kravet om lovbestemt ensartethed ikke særlig velbegrundet. Den eneste begrundelse, jeg kan finde nogen steder, er visse lærergruppers behov for at have et sikkert levebrød, og det forstår jeg så udmærket, men det er bare et spørgsmål, om det skal få os til at presse en bestemt uddannelsesteknokratisk støbeform ned over alle landets folkeskoler.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Indledningsvis skal jeg takke for de positive tilkendegivelser, der har været, fordi socialdemokratiet har valgt at arbejde ud fra det lovforslag, som den tidligere venstre-regering har fremsat, og som også er fremsat af fru Tove Nielsen m. fl., og jeg skal knytte nogle bemærkninger til de enkelte indlæg.

Fru Tove Nielsen var inde på en række af de spørgsmål, hvor der er uenighed imellem socialdemokratiet og venstre. Det er klart, at i det spørgsmål, der drejer sig om niveaudelingen, er der principiel uenighed om, hvorvidt man skal lave en skole, som virkelig er udelt, eller man skal lave en skole, der i bestemte fag tilbyder bestemte kurser.

Vi har valgt — og vil også komme med det som et ændringsforslag — ikke at insistere på, at den mening, vi har, er den bedste, men tværtimod at lægge op til en mulighed for kompromis på dette område ved at

sige, at vi har alle sammen — og det er understreget her i dag af adskillige ordførere — en vilje til at lægge beslutninger ud til de enkelte skoler, til skolenævnene og til lærerrådene.

Derfor vil vi foreslå, at det bliver den enkelte skole, der tager stilling til, om man skal opdele børnene i disse fag, eller om man skal holde børnene sammen også i disse fag. Og med de bemærkninger, der i dag er faldet om den øgede indflydelse til skolerne og med tilslutningen til nærdemokratiet, skulle man tro, at der her var mulighed for at nå til enighed.

Fru Tove Nielsen var også inde på spørgsmålet om prøverne, og hr. Sigsgaard rejste spørgsmålet om, hvordan vi så på prøverne. Vi har, som det også er blevet understreget, tilkendegivet vores principielle stilling i det af hr. Heinesen fremsatte lovforslag, og vi har valgt nu at fastholde den ordning, der er foreslået af partiet venstre, idet vi mener, at det er muligt at leve med den, selv om vi ikke mener, at det er den ideelle. Igen et tegn på, at vi faktisk temmelig alvorligt mener, at der ikke bliver vedtaget nogen folkeskolereform, uden at de enkelte partier bøjer sig imod hinanden.

Karaktererne var jeg inde på i mit første indlæg, så det skal jeg ikke gentage her.

Jeg vil godt sige til fru Tove Nielsen vedrørende danskundervisningen, at spørgsmålet om holdningsændringer hos lærerne er jo ikke noget, vi kan lovgive om. Vi kan have forskellige ønsker, men det vil ikke være noget, vi har mulighed for at få ind i lovgivningen. Det har vi derimod omkring ændringer i normaltidsplansrammerne, dvs. de forslag, vi sender ud til de enkelte skoler.

Så er der også flere, der har været inde på spørgsmålet om formålsformuleringen, først fru Tove Nielsen og dernæst en lang række andre ordførere.

Også problemet med kundskaber har været nævnt, og fru Gerda Møller leverede vel et udmærket eksempel på, hvor kompliceret dette spørgsmål er, idet hun sagde, at børnene skulle have viden og færdigheder, og lidt senere i sit indlæg understregede, at der skulle stå kundskaber. Det understreger vel meget klart, at vores muligheder for at skelne imellem, hvad viden er, og hvad kundskaber er, er uhyre ringe, og jeg føler ingen trang til at fortsætte denne efter min

[Undervisningsministeren.]

mening lidt overflødige diskussion om anvendelse af ordet viden eller kundskaber. For vor skyld kan der godt stå kundskaber i stedet for viden i formålsformuleringen.

Så skal jeg vil hr. Halvgaard blot sige dette, at der må altid i en folkeskolelov være en afvejning imellem, hvor meget central indflydelse der skal være, hvor meget man vil fastlægge i det, der bliver en rammeplan, og i hvor høj grad man vil lægge det ud til de enkelte skoler.

Jeg synes, det har været muligt i dette forslag ligesom i det tidligere socialdemokratiske at nå frem til en afvejning, og jeg har, som jeg tidligere har understreget det, fastslået en forbedring af den enkelte skoles mulighed for selv at afgøre spørgsmålet om niveaudelingen, hvor jeg til gengæld forstod, at hr. Halvgaard nærmest var inde på, at det i hvert tilfælde skulle fastlægges centralt. Det er klart, at det bliver et spørgsmål om, hvor man vil lægge vægten de forskellige steder.

Over for hr. Svend Haugaard skal jeg blot understrege, at jeg er ganske enig i, at det er vigtigt, at man fastholder de alternative muligheder, efterskolerne osv., og jeg synes, vi har en god tradition her i landet for, at disse tilbud også udnyttes. Ellers var jeg i det store og hele enig i de bemærkninger, der faldt.

Fru Gerda Møllers indlæg har jeg knyttet nogle kommentarer til vedrørende formålsformuleringen, og så rejste fru Gerda Møller et spørgsmål til mig om danskundervisningen. Jeg var lidt i tvivl om, hvorvidt fru Gerda Møller egentlig havde hørt, hvad jeg sagde i mit første indlæg, så jeg skal citere blot en lille del af det.

Jeg sagde: Det er åbenbart for mig, at forslaget om en særlig „klassens time“ ikke er tilstrækkeligt til at sikre faget dansk et rimelig stort timetal under hensyn til dette fags betydning som basisfag for de øvrige skolefag. Det vil være nødvendigt yderligere at styrke faget i den vejledende normaltimeplan, navnlig på de yngste klassetrin, således at der tillægges disse klasser flere dansk-timer end i dag, også ud over den „klassens time“, der kan betragtes som en aflastning for dansk læreren.

Jeg tror altså, at fru Gerda Møller og jeg er enige om nogle af disse problemer.

Så undrede det mig lidt, at både fru Gerda Møller og hr. Chr. Christensen var inde på spørgsmålet om anvendelsen af ordet tolerance i formålsformuleringen og begge mente, at det kunne tydes som holdningsløshed. Jeg synes, det er meget farligt, hvis vi ikke også kan have en tolerant holdning til, hvad der foregår i tilværelsen, og jeg ville finde det uhyre bekymringsværdigt, hvis det at udvise tolerance blev ensbetydende med holdningsløshed. Derfor ville jeg synes, det var yderst beklageligt, hvis man udelod dette ord i formålsformuleringen, og jeg har indtryk af, at jeg her er enig med den tidligere undervisningsminister.

Så en enkelt bemærkning mere til fru Gerda Møller, som var inde på, at det var lidt mærkeligt, at vi med hensyn til de ældste klasser havde talt så meget om at løse problemerne uden for folkeskolen og ikke i folkeskolen. Jeg beklagede i mit første indlæg, at venstres forslag ikke var mere konkret, og jeg synes simpelt hen, man må sige, at det jo ikke kun er et spørgsmål om skoletrætte elever, det er også et spørgsmål om at nedbryde den isolering, som skolen på mange måder har levet i. Det er også et spørgsmål om at styrke skolens forhold til omverdenen, og derfor finder jeg det væsentligt — som også andre ordførere har været inde på — at få gjort noget ved det under udvalgsbehandlingen.

Jeg er enig med hr. Maigaard i spørgsmålet om ønskeligheden af en rammeplan for et 12-årigt uddannelsesforløb, dvs. omfattende de 16-19-årige, og det mener jeg vi skal vende tilbage til.

Så er jeg ikke enig med hr. Maigaard i betragtningerne om læseplanudvalget. Jeg synes, der er gjort et stort og meget kvalificeret arbejde i læseplanudvalget, og jeg synes, vi her i Folketinget har grund til at takke de mennesker, som dér har ydet en meget kvalificeret og meget arbejdskrævende indsats. Der vil ikke på nuværende tidspunkt være særlig grund til at diskutere en anden sammensætning af læseplanudvalget, idet læseplanudvalget jo afløses af sektorrådet for de grundlæggende uddannelser, og det har jeg planer om snarligt at nedsætte.

Jeg tror, jeg har været inde på bemærkningerne til hr. Chr. Christensen.

Til hr. Freddy Madsen blot dette omkring

[Undervisningsministeren.]

regeringens accept af at arbejde videre ud fra venstres forslag. Hr. Freddy Madsen var inde på, at vi bøjede os for et borgerligt pres. Jeg vil sige, at det, vi bøjer os for, er at få vedtaget en folkeskolereform. Hr. Freddy Madsen har ikke siddet hele tiden i folketinget, mens vi har diskuteret en folkeskolereform, men jeg mener, at det er afgørende vigtigt for folkeskolen, for børnene, for foreldrene og for lærerne, at der nu bliver truffet en politisk beslutning. Det er min overbevisning, at denne beslutning bør træffes før sommerferien, og jeg mener, at venstres forslag kan bruges som udgangspunkt for en sådan beslutning.

Jeg har svaret hr. Sigsgaard på spørgsmålet om prøverne.

Til hr. Lembourn blot dette, at jeg er meget enig i betragtningerne om den musiske pædagogik, men må alligevel understrege, at netop metoderne ikke er noget, vi fastlægger lovmæssigt. Det er i høj grad noget, vi lægger ud til den enkelte lærer, og jeg har de bedste forhåbninger om, at man også i lærergruppen virkelig forstår disse tanker og i høj grad også arbejder efter dem.

Ideen med at få kunstnere ind i skolen synes jeg er udmærket, ligesom det i øvrigt er en god idé at inddrage mennesker med andet arbejde i skolens undervisning. Det går jeg ud fra at vi kommer ind på i forbindelse med bl. a. kontakten til omverdenen, altså de ældste klasser, selv om jeg forstår hr. Lembourn sådan, at det selvfølgelig ikke kun var disse trin, han tænkte på.

Jeg var glad for fru Jytte Røges bemærkninger om børnehaveklasserne. Også jeg ser frem til, at et udvalgsarbejde kan afklare nogle af de problemer, der er.

Fru Kristine Heltberg var inde på det samme, og jeg skal selvfølgelig ikke her i dag tage stilling til problemet, idet jeg mener, det er nødvendigt med et sagkyndigt udvalg, således at vi kan få en kvalificeret indstilling om nogle af alle disse forskellige problemer. Som jeg var inde på i mit første indlæg, er det hele forholdet til hjemmene, børnehaverne, skolerne, dagplejeordningerne, fritidsundervisningen osv.

Jeg har ikke flere bemærkninger i denne omgang ud over igen at understrege, at jeg håber, det vil være muligt for folketingets

undervisningsudvalg at blive færdig med lovforslaget inden sommerferien.

Ordføreren for forslagsstillerne (Tove Nielsen) (V):

Jeg føler trang til at knytte nogle bemærkninger til noget af det, fru Gerda Møller var inde på.

Der blev sagt, at det var, som om man nu forsøgte at skubbe problemerne fra sig med hensyn til skoletrætte elever på de ældste klassetrin. Det er jo ikke rigtigt. Vi erkender fuldt ud, at der også i folkeskolen må gøres noget for, at skolen virkelig er meningsfyldt for de elever, der går i folkeskolen, men vi erkender, at der ud over dette også er behov for at trække på andre områder. Jeg opfatter det på den måde, at der er ingen, der sådan set har patent på at gøre det eneste rigtige med hensyn til undervisningen, med hensyn til at give eleverne det indhold, de skal have rent undervisningsmæssigt. Men da man udvidede undervisningspligten til 9 år, manglede der jo noget, og det er det, som vi nu må følge op ved at give et bedre og et mere meningsfyldt indhold i folkeskolen. Her kommer bl. a. det praktiske element ind, hvor vi altså dels må have noget mere ind for dem, der mangler noget praktisk at arbejde med, dels — som flere af ordførerne har været inde på — må styrke det praktiske element i skolen for at skabe ligeværdighed imellem det boglige, det teoretiske, og det praktiske, også for de elever, som har deres styrke på det teoretiske område. De har mægtig godt af selv at komme til at arbejde med noget mere praktisk for derigennem at lære det at kende og derigennem få respekt for det. Det vil også smitte af på et senere tidspunkt, når man skal vælge en eller anden uddannelse.

Jeg føler bestemt ikke, at vi skubber problemerne fra os ved at sige, at der er et ønske om at skabe dette samarbejde imellem skolen og det omgivende samfund. Vi har så mange gode kræfter, vi kan trække på i det omgivende samfund, dem må vi gøre brug af, og jeg føler heller ikke, at det er at skubbe problemerne fra os at sige, at vi vil være med til at skabe lovhjælp for et alternativt undervisningstilbud i ungdomsskolen. Det foregår med stort held visse steder, og jeg synes, det er noget af det, vi også må trække på.

[Tove Nielsen.]

I det hele taget er det min mening, at uanset om det drejer sig om folkeskolen, ungdomsskolen eller samfundet i øvrigt, må vi gøre, hvad vi hver især kan for virkelig at give de unge mennesker muligheder, og jeg vil da gerne erklære mig enig i det, som hr. Svend Haugaard sagde om, hvor vigtigt det kan være med et miljøskift. I venstre har vi altid lagt megen vægt på den mulighed, vi har her i landet, for at etablere private skoler, frie skoler, og det skal vi også fortsat værne om. Vi kender nok hver især adskillige eksempler på elever, som af den ene eller den anden grund er kørt fast i skolen. Når vedkommende så måske kommer på en efterskole, sker der glædeligvis mange gange det, at eleven blomstrer op i nye omgivelser, blandt nye kammerater, nye lærere, og derfor betyder det meget, at man har disse valgmuligheder, som vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at styrke også fremover.

Jeg vil gerne sige til hr. Maigaard, at naturligvis tænker jeg ikke på, når jeg taler om, at vi skal styrke dansk, at det skal være bogstavterperi, men jeg erkender, at hvis man ikke har kundskaberne i orden netop i faget dansk, er det, man får problemer på alle de andre områder, og derfor er dette vigtigt.

Jeg er enig med undervisningsministeren i, at man naturligvis ikke i folkeskoleloven kan lovgive angående en holdningsændring.

Jeg vil sige med hensyn til de vejledende undervisningsplaner, som jeg lod udsende, at jeg føler virkelig, der var præsteret så stort et arbejde, at det måtte ud, men da lovgivningsgrundlaget ikke var i orden, kunne man naturligvis ikke ændre i henhold til dem, men man kunne hente inspiration derudfra, og det har man nu haft mulighed for.

Til hr. Chr. Christensen vil jeg sige, at med hensyn til kurser af forskelligt indhold blev der udtrykt et ønske om også at få dansk med. Vi foreslår, at på 10. klassetrin er der også mulighed for to forskellige kurser i faget dansk.

Så må jeg til sidst sige til undervisningsministeren, at jeg er alvorligt bange for det, der bliver foreslået om en valgmulighed imellem kurser med forskelligt indhold og så den rene og skære udelte skole. Her bevæger vi os jo langt videre, end socialdemokratiet selv gjorde med deres sideløbende kurser, og det kunne der ikke skabes flertal om. Jeg mener, at vi skal være meget forsigtige med at bevæge os ind på så ukendt et område på nuværende tidspunkt. Her må vi stadig kunne gøre brug af vores forsøgsparagraf. Vi skal selv kunne følge med i det, der sker.

Og så vil jeg blot lige til allersidst sige til hr. Bertel Haarder, at jeg mener, det er nødvendigt, at vi har ensartede bestemmelser, hvad angår folkeskolen. Vi ved, at mange elever skifter skole under skoleforløbet, og derfor må der være visse ting, som er generelle fra skolevæsen til skolevæsen, for ellers er det til syvende og sidst eleverne, det går ud over, og det er jo dem, vi skal gøre alt for at hjælpe.

Svend Haugaard (RV):

Vi kunne, om vi ville, utvivlsomt få en lang og også saglig skoledebat. Der er problemer nok vedrørende selve skolens udbygning, de lange uddannelser, der kunne forkortes, og måske give penge til reformer i folkeskolen, åndsfrihedens muligheder og mange andre ting, men når vi ikke gør det, tror jeg det er ud fra en fornemmelse af, at nu gælder det om at komme i gang. Det har været længe nok, og jeg synes, der er grund til at udtrykke glæde over, at vi er hinanden så nær, som det har været udtrykt her. Jeg synes også, der er grund til at udtrykke glæde over ministerens holdning. Vi har 2½ måned til at få dette gennemført, og det skal ske.

Gerda Møller (KF):

Jeg vil først takke undervisningsministeren, fordi hun måtte have den ulejlighed at gentage, hvad hun havde sagt om danskundervisningen. Det er jeg vældig tilfreds med. Jeg beklager, at jeg var uopmærksom på

[Gerda Møller.]

dette punkt under undervisningsministerens tale, men jeg er i hvert fald tilfreds, for jeg mener heller ikke, at det, der ligger i lovforslaget, er tilstrækkeligt.

Så var den tidligere og vist også den nuværende undervisningsminister inde på undervisningen i de ældste klasser. Jeg har stadig væk den indstilling, som jeg gav udtryk for i mit indlæg, at man prøver at skubbe problemerne over på nogle andre. Allerede da vi i sommer med den tidligere undervisningsminister havde diskussionen om netop de ting ude på Marienborg, udtrykte jeg min skepsis, som går på, at man nu ifølge forslaget giver denne adgang, men der står ikke noget som helst i hverken forslaget eller bemærkningerne om, hvorledes man vil praktisere dette stykke arbejde. Der må da en eller anden form for samarbejde til med erhvervslevet, med fagbevægelsen, for der må være nogle praktiske problemer om tilhørsforhold til fagbevægelsen, om løn, om hvad arbejdet skal bestå i, og jeg vil da i hvert fald lægge megen vægt på, at der, når eleverne skal ud i denne praktik i en begrænset tid — nogle kan jo vælge det hele tiden også — må være tale om en egentlig undervisning eller uddannelse i arbejdet. Jeg kan ikke se, at man efter 9 punkts programmet går med til at udvide den obligatoriske undervisning i folkeskolen, og formår man ikke at lægge en undervisning til rette i folkeskolen, så man kan beholde eleverne derinde, forstår jeg slet ikke formålet med at udvide undervisningspligten. Jeg synes, der måtte være mange måder, man kunne fastholde eleverne i folkeskolen på. Man kunne jo lægge et indhold i de øverste klasser, som motive-rede eleverne for det, de senere hen i livet vil beskæftige sig med, men det kan vi diskutere videre i udvalget. Jeg vil bare stadig væk udtrykke min skepsis og min utilfredshed med, at der ikke ligger noget nærmere om, hvorledes dette samarbejde skal praktiseres. Jeg kan da godt se, det er nødvendigt, at eleverne også lærer verden udenom at kende, men så må vi vide, på hvilken måde det skal ske.

Så var undervejs undervisningsministeren ked af, at jeg som en af dem, der var utilfredse, ikke kunne godtage ordet tolerance. Da vi havde formålsparagrafdrøftelsen i forbindelse med indoktrineringsdebatten i november måned,

var vi også inde på det spørgsmål. Da var jeg vældig glad for den daværende statsministers indlæg om det punkt. Det kan jeg ikke stå og citere her, men den daværende statsminister ville da have foretrukket ordet frisind for tolerance. Jeg kan også meget bedre lide ordet frisind og det, der ligger i ordet frisind, og jeg er helt enig med hr. Poul Hartling, når han karakteriserer ordet tolerance som værende ansigtsløst.

Maigaard (SF):

Ministeren har fremsat to bemærkninger, som jeg synes er interessante.

Den første bemærkning var bemærkningen „den varme bekendelse til at lægge beslutninger ud til skolerne“. Det er gode ord, ikke mindst fra en socialdemokratisk undervisningsminister, og derfor vil jeg gerne minde om, at hr. Heineses forslag havde nogle bestemmelser, som jeg savner både i dette lovforslag og i debatten.

Det var de bestemmelser, som vi har kaldt tidligst/senest-bestemmelserne, altså bestemmelserne, hvorefter skolerne selv lokalt kunne afgøre, inden for et vist spillerum, hvornår man ville begynde nogle fag, og hvornår man ikke ville gøre det. Det synes jeg var en god måde at lægge tingene ud på, så jeg vil godt tage ministeren på ordet og sige, at når man er så glad for at lægge beslutninger ud, så må det også gælde disse ting, som vi tidligere har kaldt tidligst/senest-bestemmelserne.

Så kom ministeren med nogle bemærkninger om læseplaner. Det var jo nyt. Dertil er der at sige, at jeg ikke kan forstå, hvordan ministeren kan få de to ender til at mødes. Først bekendelsen til at lægge tingene ud og dernæst denne hosianna til læseplanudvalgets resultater. Hvornår er forældrene blevet spurgt? Hvornår er disse læseplansspørgsmål blevet lagt ud? Ja, jeg spørger bare. Jeg kan også godt give svaret, men jeg synes, ministeren skal gøre det.

Hvornår er forældrenes organisation blevet spurgt? Lad os gå et skridt videre og sige, at vi kan ikke spørge i den enkelte skole, men så kan vi i alt fald spørge forældrenes organisation. Hvornår er kommunerne blevet spurgt? Hvis der er noget, der er udtryk for dette at gennemføre ting hen over hovedet på folk, så er det da disse læseplaner og det virke, læseplanudvalget har haft.

[Maigaard.]

Jeg beder endnu en gang — for det er jo ikke sidste gang, vi beskæftiger os med skolens indhold — ministeren om at læse med mildt sind hr. Heinesens bemærkninger om disse problemer.

Jeg synes i al fald, at sådan som ministeren udtrykker sig nu, og sådan som jeg husker ministerens tidligere standpunkter, falder Christian Winthers ord mig i tanken, dette med bagerens Rikke, der før var så sød. Prøv nu at se, hvad der tidligere er sagt fra socialdemokratisk side.

Så vil jeg i de sidste minutter, der er mulighed for at bruge her, godt sige ganske få ting om de hellige køer i debatten, for det interessante er, at vi har en ivrig debat, også ude i landet, som får politisk betydning, men som er komplet uden forbindelse med skolens hverdag. Fru Gerda Møller gav et glimrende eksempel på denne meningsløse debat i sit sidste indlæg. Det er diskussionen om formålsparagraffen, det er diskussionen om kristendomsundervisningen, og det er diskussionen om seksualoplysningen. Det diskuteres ivrigt og fuldstændig uden relation til virkeligheden.

Først om formålsparagraffen. I og med at det ikke har været muligt og ikke vil være muligt at bruge formålsparagraffen praktisk, f. eks. ved at påberåbe sig formålsparagraffen i en administrativ afgørelse — det vil det ikke være, og det har det ikke været — så er det for os ligegyldigt, hvordan formålsparagraffen bliver. Man kan godt stryge den og sige, at kommunalbestyrelsen fastlægger formålsparagraffen. Man kan tage fru Tove Nielsens, man kan tage hr. Heinesens, man kan tage hr. Jørgen Jørgensens, det er bedøvende ligegyldigt. Det, der optager os, er forsøgsparagraffen. Med den status, formålsparagraffen har, er den ikke en offentlig debat værd.

Vedrørende kristendomsundervisningen understreger jeg hr. Poul Dams synspunkter, som dækker mit partis mening, men jeg føjer til, at når vi nu så fromt skal bøje os mod hinanden, som ministeren sagde, så er det afgørende for os, at der ikke bliver givet karakterer, og at der ikke skal være eksamen i kristendomsundervisning, for så ved vi jo godt alle sammen, og ikke mindst hr. Chr. Christensen, som var inde på spørgsmålet, at timerne vil blive brugt til noget an-

det, og det har jeg i og for sig ikke så pokkers meget imod. Så lad os nu ikke diskutere dette, som om det var et vigtigt problem. Livet går sin gang. Man kan læse det i kristendomsundervisningskommissionens betænkning, at timerne bliver brugt til noget andet, det bliver sværere at få lærere til det, man må efterhånden sætte lærere til det, som ikke har lyst til det, og så bliver timerne såmænd brugt til noget andet og meget fornuftigt. Hvis det er den måde, vi får kristendomsundervisning på, skal jeg ikke beklage det. Men lad os nu ikke gøre en stor politisk sag ud af det. Om man så tog alle standspersoner i Ringkøbing amt og satte dem til at kontrollere, så ved vi jo, at timerne i stigende grad bliver brugt til noget andet.

Til sidst om seksualoplysningen. Også det skal være et problem, men vi ved jo, at helt uanset de diskussioner, vi har ført om seksualoplysning her i tinget, og de har været mange, så er livet gået sin gang, og gud ske lov for det. Så lad os nu heller ikke gøre det til et stort politisk problem. Jeg synes i al fald, at hvis man ser på de hellige køer fra skolens side, så er debatten herom grønt lysende vanvid, hverken mere eller mindre.

Chr. Christensen (KrF):

Med hensyn til hr. Maigaards bemærkninger om, at kristendomsundervisningstimerne vil blive brugt til noget andet, hvis man fastholder dem i folkeskolen — sådan måtte jeg forstå udtalelsen — vil jeg gerne sige, at jeg kan ikke acceptere, at man, fordi man misbruger en ting og misligholder den, bare skal fjerne den. Kristendomsundervisningstimerne må gives i respekt over for det fag.

Hr. Poul Dam og jeg har tidligere her drøftet kristendomsundervisningens stilling i folkeskolen. Vi har nogle principielt modstående synspunkter. Det, der glæder mig, er, at vi begge er i stand til at få lov til at fremlægge disse synspunkter til åben debat, og jeg vil også håbe, at de kan indgå i arbejdet i undervisningsudvalget. Men når hr. Poul Dam siger, at det er kirkens opgave at undervise i kristendomskundskab — og disse bemærkninger, medføjet synspunkter om frihed, fik tilslutning fra hr. Bertel Haarder — må jeg spørge: ligger der deri, hr. Poul Dam og hr. Bertel Haarder, det

[Car. Christensen.]

synspunkt, at man ønsker kristendomsundervisningen fjernet fra folkeskolen og overdraget i kirkens regie?

Det er min opfattelse, at baggrunden for lovforslagets formulering om kristendomsundervisningen er, at den skal være kundskabsmeddelende ud fra den opfattelse, at det er kirkens opgave at forkynde troen på Gud som sandheden for den enkelte, men det er skolens opgave at gøre rede for, at kirken anser kristendommen for sandheden, og at gøre rede for, hvad kristendommen er, og det gør den igennem sin undervisning. Denne ordning er opretholdt på baggrund af den dåbspraksis, vi har i Danmark, hvor man i virkeligheden døber i folkekirken på forventet efterbevilling i form af oplæring i den tro, man er døbt til, og der er ifølge lovgivningen skolen givet forældrene som medhjælp.

Jeg vil godt sige til undervisningsministeren, at jeg kan dele bekymringen, såfremt vi ikke kan bevare en tolerant holdning over for forholdene i tilværelsen, men det, jeg gjorde opmærksom på, var, at ordet tolerance i dag har en måske todelt eller tredelt klang, hvori også kan forekomme udtrykket holdningsløshed. Hvis det betyder, at tolerance skulle blive lig holdningsløshed, hvis det er denne opfattelse, der gør sig gældende, så vil accept af ordet tolerance i virkeligheden betyde accept af holdningsløshed. Det var på den baggrund, jeg gjorde opmærksom på problemet, for jeg tror ikke, det tjener til folkeskolens gavn.

Jeg vil gerne sige med hensyn til danskundervisningen, at der er sket en styrkelse, som vi finder meget positiv, netop ved dette med en klassens time, men det er min bedste opfattelse, at der er kommet en svækkelse ind, ved at der ikke er givet mulighed for to kurser også ned under 10. klasse. Jeg anerkender fuldt ud det positive, der kan ske i 10. klasse, men længere nede i klasserne medfører det en betydelig svækkelse af danskundervisningen, og derfor tror jeg, vi bør se på disse ting.

Så vil jeg blot gøre opmærksom på et problem, der ikke er rejst, og det er spørgsmålet om undervisningen i tysk. Efter forslaget skal der tilbydes undervisning i tysk på 7.-9. klassetrin, og det kan betyde, at der går elever ud af den danske folkeskole, uden

at de har modtaget undervisning i tysk. Jeg vil da gerne sige, at for store dele af den befolkning, jeg kommer fra, er det et alvorligt problem ikke at have mødt tysk i folkeskoleundervisningen.

Idrættens placering finder vi uhyre positiv, og jeg vil også gerne sige, at vi finder det meget spændende med de forsøg med praktisk arbejde i en 6-8 timer, der åbnes mulighed for ifølge § 9, stk. 3. Jeg vil gerne sige, at vi jo tidligere i den danske folkeskole har været inde på den tankegang, at man havde nogle elever, som kunne ønske sig en del teoretisk undervisning i folkeskolen, for i den resterende del af tiden at gå ud i praktisk arbejde. Det gav, skal vi ikke sige det sådan, et undervisningsproletariat i den danske folkeskole. Vi skulle nødig med dette forslag — jeg tror heller ikke, vi kommer til det — nå tilbage til de gamle fri mellemklasser, vi havde før vi fik 1958-loven. Jeg tror, at det, der er antydnet, er positivt, men vi skal nok holde et vågent øje med, hvordan det udvikler sig.

Freddy Madsen (DKP):

Det er foranlediget af undervisningsministerens bemærkninger om, at det, der er det helt afgørende, og det, der var baggrunden for, at man har valgt denne fremgangsmåde, er, at nu må man have dette skolereformforslag igennem. Det blev ikke sagt, men deri ligger jo næsten, at man må ville have det igennem for enhver pris. Jeg er enig i, at det haster overordentlig meget, og at der skal gøres noget, men jeg er ikke enig i, at det skal ske for enhver pris.

Man har i den lange debat, som har foregået her i tinget i årevis om disse problemer, fra tid til anden, fordi der var politisk vilje til det, fundet ud af at lave nogle ting omkring folkeskolen. Man har sat klassekvotienterne i vejret, man har nedskåret længden af lektionerne og gennemført andre forringelser i skolen. Det har man kunnet finde ud af, så det, det måtte dreje sig om — og her er vi jo, som jeg sagde i mit indlæg, ved de meget centrale problemer — er, at en lang række af de ting, som man her står og diskuterer og siger, at det må løses osv., ved enhver, der deltager i denne debat, ikke kan gennemføres, hvis man ikke giver skolen rimelige betingelser, bl. a. igennem en udvidelse af antallet af lektioner i skolen. Det er

[Freddy Madsen.]

forudsætningen for, at disse problemer kan løses.

Og så kan man godt stå her og sige, at nu må vi endelig have disse ting afklaret, nu må vi have den lov igennem. Det er rigtigt, at livet går sin gang, men jeg tror ikke, man kan tage helt så nonchalant på det, som hr. Maigaard gør, for jeg tror, at der i en række af de problemer, der her diskuteres, også er en holdning til problemerne, der også vil få nogle administrative konsekvenser, hvis de, der har den holdning, også får tilstrækkelig magt. Derfor finder jeg det ikke urimeligt at diskutere disse problemer. Men det afgørende er at skabe forudsætninger, skabe betingelser for, at det i det hele taget kan gennemføres, ellers er og forbliver debatten meningsløs.

Bertel Haarder (V):

Problemet er, hr. Chr. Christensen, at det jo kunne være, at hr. Chr. Christensens kristendomsopfattelse er sådan, at jeg f. eks. meget nødig ville have mine børn undervist af hr. Chr. Christensen. Tilsvarende kunne det være, at der på en skole, hvor hr. Chr. Christensen havde sine børn gående, var en lærer, som havde en så fantastisk og underlig kristendomsopfattelse, at hr. Chr. Christensen ville være meget nervøs ved at have børnene undervist af den lærer.

Det er desværre i dag sådan, at det er de mest gyselige ting, som bliver kaldt kristendom i dag, og det er det, der gør, at jeg synes, det ville være dejlig konsekvent, hvis kristeligt folkeparti tog det samme standpunkt til kristendomsundervisningen, som partiet gør til seksualundervisningen, og sagde, at dette er et spørgsmål om forældreret.

(Kort bemærkning).

Tove Nielsen (V):

Blot for at der ikke skal opstå misforståelser vil jeg sige, at der naturligvis ikke skal herske nogen tvivl om, hvor partiet venstre står med hensyn til kristendomsundervisning: vi står fast på det, der er nedfældet i vores lovforslag.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Fru Gerda Møller var i sit sidste indlæg igen inde på spørgsmålet om de ældste klas-

ser og samarbejdet med det omgivende samfund. Jeg er enig med fru Gerda Møller i, at det lovforslag, vi behandler, der er fremsat af venstre, er for sparsomt på dette område, og også jeg mener, at vi i udvalget må se nærmere på det.

Så var hr. Maigaard inde på spørgsmålet om læseplanerne og mente, at det, jeg havde udtalt mig om, var læseplanerne. Nej, hr. Maigaard, det, jeg udtalte mig om, var læseplanudvalget. Jeg sagde, at der var grund til at takke læseplanudvalget for det meget omfattende arbejde, det havde udført. Jeg har selvfølgelig ikke her taget stilling til sammensætningen af det læseplanudvalg, men alene hæftet mig ved, at de, der sad i det, gjorde et meget godt og dygtigt arbejde.

Så vil jeg sige, at disse læseplaner, eller faghæfter, som de nu hedder, er sendt ud. Det er selvfølgelig meningen, at der skal foregå en debat om disse læseplaner, så den debat, hr. Maigaard efterlyser, er altså kommet i stand også om dette spørgsmål. Og så fremhævede jeg, at der i øvrigt ville blive et nyt råd, der skulle tage sig af disse problemer, nemlig det kommende sektorråd.

Til hr. Freddy Madsen: hvis man gerne vil misforstå, så kan man selvfølgelig også. Jeg har ikke talt om, at lovforslaget skulle igennem for enhver pris. Jeg har sagt, at det var udarbejdet på baggrund af et forslag, som socialdemokratiet har udarbejdet, og jeg har i mine indlæg præciseret de ændringsforslag, socialdemokratiet mener er væsentlige.

(Kort bemærkning).

Maigaard (SF):

Ministeren ved jo godt, at disse faghæfter eller vejledende læseplaner, hvad vi nu kalder dem, ikke er debatstof i praksis. Det er hæfter, der kommer ud, og som har en normgivende karakter, og de er gennemført hen over hovedet, ikke alene på forældrene, men også på kommunernes og forældrenes organisationer. Det er vist vanskeligt at bestride.

Men jeg glæder mig over, at ministeren siger, der ikke er taget stilling til læseplanudvalgets og sektorrådets sammensætning — det må være det for folkeskolen. Jeg har lidt svært ved at se, hvordan disse to ting

[Maigaard.]

skal køres sammen, men jeg opfatter det i alt fald som et tilsagn om, at nye kredse kan være med i arbejdet om udformning af folkeskolens indhold, sådan at det ikke bliver denne meget, meget sammenspiste gruppe af embedsmænd og folk fra Danmarks Lærerforening, der bestemmer folkeskolens indhold. Jeg takker for dette tilsagn.

Må jeg så sige ganske kort til hr. Freddy Madsen, som jo gerne ville optræde som alvorsmand, idet han foreholdt mig, at jeg omgikkes letsindigt med tingene, at dér, hvor jeg mener at livet går sin gang, det er omkring formålsparagraffen, omkring kristendomsundervisningen og omkring seksualoplysningen. Jeg synes, det er at spille sin tid at gå ind i disse sindrige debatter om, hvorvidt der skal stå frisind eller tolerance, eller hvad det nu kan være. Det er dér, jeg mener at livet går sin gang, og at vi kan lade tingene være.

Jeg glæder mig altid over, at hr. Freddy Madsen udstiller sin alvor, men det skal altså også være på den baggrund, som er lagt op, når der skal polemiseres.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Meget kort til hr. Maigaard vedrørende læseplanudvalget: efter at læseplanudvalget har løst sin opgave med faghæfterne, er det ikke meningen, at læseplanudvalget fortsætter, og derfor bliver der ikke nogen problemer i forhold til det kommende sektorråd.

Så vil jeg igen understrege — og det kan den tidligere undervisningsminister måske bekræfte — at de faghæfter, der nu er sendt ud, ikke er konfirmeret af den tidligere minister, men netop sendt ud til orientering, og at det derfor er muligt at få den debat, som hr. Maigaard efterlyser.

I øvrigt vil jeg nok en gang understrege, at jeg ikke er enig med hr. Maigaard i den vurdering, han giver af læseplanudvalget.

(Kort bemærkning).

Maigaard (SF):

Ja, ministeren kan være enig eller uenig, det står dog fast, at forløbet har været, som jeg har beskrevet, og det glæder mig, at ministeren i alt fald ikke vil prøve at bestride det.

Så synes jeg, det er en god nyhed, at læseplanudvalget nu skal opløses. Det var en

god nyhed. Det var et godt bud at bringe, og det, det så drejer sig om, er at sørge for, at nissen ikke flytter med over i sektorrådet, men at man får en bredere sammensætning af folkene dér.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Igen meget kort: det er ikke nogen nyhed. Det har hele tiden været meningen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til skolelov [af Halvgaard m. fl.].

(Lovforslag nr. 64. Fremsat 20/2 75).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Efter lovforslaget skal loven gælde for alle offentlige skoler fra 1. til 12. uddannelsesår, herunder også HF-kurser og studenterkurser. Alle disse skoler skal gøres til en art selvejende institutioner, der styres af et skolenævn, valgt af forældrene, og finansieres direkte af staten efter regler, der fastsættes på finansloven.

Efter lovforslaget ophæves både folkeskolelov og skolestyrelseslov, herunder også de bestemmelser, der knytter sig til fritidsundervisningsloven, men derimod hverken gymnasieskoleloven, HF-loven eller lovene om de private skoler og kurser. Det sidste havde måske været mere konsekvent, eftersom lovforslaget i realiteten gør de offentlige skoler til private skoler.

Lovforslaget bekymrer sig ikke om, hvorledes kommuner og amtskommuner kobles ud af billedet, hvorledes lærernes og skoleledernes ansættelsesgrundlag bliver, og hvad der skal ske med undervisningspligten. Folkeskolelovens bestemmelser om dette